መሪር ግፍዒ ኣብ በስክዲራን ከባቢኣን

(ምድሪ ሰኹና 1970 = ፲፱፻፷፫)

SUMMARY

The present article deals with the bloody massacre of innocent civilians of 'Beskdira' (Zoba Anseba) and the intentional destruction of all the villages in the 'Sequina Zone' (about 15 K.M. East of Keren) by the Ethiopian Regime during the reign of Emperor Haileselassie in 1970. On Monday November 30th, 1970 about 120 civilians at 'Beskdira' were killed indiscriminately inside a mosque; (and in the next day (Tuesday, December 1st, 1970) the entire village 'Ona' was completely burnt down and about 714 people were slaughtered indiscriminately). The content of this article is based on the account of eye-witnesses of several persons in general and Abba Teweldebrhan Ghebremedhin in particular who was the vice- parish-priest of the 'Sequina Region' at that time. At the dawn of this Third Millennium, the 31 years old savage event, is an invaluable lesson for the future, which could be rounded up with the following expression: "massacres of innocent civilians - never again!"

መባእታ

ድኅሪ ምፍራስ ፌደረሽን ኤርትራ ምስ ኢትዮጵያ፡ ብኡንብኡ ብ1961 መንእሰያት ኤርትራ ዝተጋህሰ መሰል ሕዝቦም ኪምልሱ ቃልሲ ጀመሩ። መንግሥቲ ኢትዮጵያ ከኣ፡ እቲ ዚፍልም ዝነበረ ቃልሲ ስለ ዜስግኦ፡ ነቲ ዝተላዕለ ምንቅስቓስ ብኢጋኡ እግሪ ተኺሊ ከሎ ኪቖጽዮ ፈቲኑ፡ ምኽንያቱ ምስ ኣበዮ፡ "ሕነ ቀራናት ንጓዕማማት" ከም ዚበሃል፡ ሕርቃኑ ኣብ ልዕሊ ሰላማዊ ሕዝቢ ኪውጽኦ ተረኽበ። ብሳዕቤኑ፡ ብፍላይ ኣብ መታሕት ኤርትራ "እዚ ኢዩ" ኢልካ ክትገልጾ ዜሰካሕክሕ ህልቂት፡ ፈጸመ። ኣብ መጀመርያ ሰብዓታት፡ ብፍላይ ኣብ በስክዲራ፡ ዖና፡ ኣቝርደት፡ ተሰነይ፡ ኦምሓጀር፡... ሰላማውያን ሰባት ኣህለቐ። ኣብ ከባቢ ከረን ነዚ ህልቂት'ዚ መበገሲ ኪኸውን ካብ ዝኽኣለ ክልተ ነገራት ክንጠቅስ ንኽእልI

1. ኣብ ወርሒ ጥቅምቲ ቀዳም መዓልቲ 1970፡ ተጋድሎ ሓርነት ኤርትራ ኣብ ሃብረምጋቓ ኣድብዮም ብምጽናሕ፡ ንዋና ኣዛዚ ጦር ዝነበረ ጀነራል ተሾመ ዕርገቱ ዝተባህለ፡ ስለ ዝቐተሉዎ፡ ነዚ ሕነዚ ንምፍዳይ፡[1]

2. "ተጋድሎ ሓርነት ኤርትራ ካብ ከባቢ ከረን ዘሎ ዓድታት እናኣተው ንኸተማ የጥቅዑ ስለ ዘለዉ፡ ኣብዚ ከባቢ ዘሎ ዓድታት እንተኣጥፊእና፡ መዕቆቢ ኪስእኑ ኢዮም..." ዚብል እምነት ስለ ዜሕደሩ።

ካብዚ እምነትዚ ተላዒሎም ጦር ሠራዊት፡ ምስ ኮማንዶስ ኀቢሮም፡ ሰላማዊ ሕዝቢ ምቕታል ስራሕና ኢሎም ተተሓሓዙዎ። ንሎሚ ኣብ ምድሪ ሰኹና[2] ዝተፈጸመ ዜሰካሕክሕ ህልቂት ጥራይ ከነቕርብ ኢና። ቅድሚ ብዛዕባ እቲ ህልቂት ገለ ምባልና ግን ኣብቲ ጊዜ እቲ ካብ ዝተደርፉ ትንቢታውያን ደርፍታት፡ ሎሚ እቲ ሕልሚ ደቂ ሰኹና ዝነበረ ብመልክዕ ደርፊ ዝገለጽዎ ትንቢት ስለዝተፈጸመ ሓንቲ ኣብነት ከነመልክት ንፈቱ።

♣ "ጦር ሠራዊት ከረን ገምኑኹ ኣሥመሪልድ፡ ጃር ጉድናት ይናብሪልድ"። ትርጉሙ፡
ጦር ሠራዊት ካብ'ሥመራ ከረን ወሪዶም፡
ካብ መሬትና ኣምላኽ የልዕሎም።

እዚ እነቕርቦ ዘሎና ጸብጻብ ምስቶም፡ ኣብዚ ዝኀለፈ ጽንኩር ኵነታት፡ "ኣቦ ሕዝቢ ሰኹና" ንምባል ዝበቕዑ ኣባ ተወልደብርሃን ገብረመድኅን (ፓድረ ኢኛስዮ) ኀቢርና ኢና። ኣባ

---

[1] ሚካኤል ሓሰማ ራካ (ፊት.)፡ ሃገራ ኤርትራ፡ 1992፡ ገጽ 185 ተመልከት።

[2] ሰኹና ካብ ኩተማ ከረን ብወገን ሰሜን ዝርከብ ኮይኑ፡ ብእግሪ ዳርጋ መንገዲ ክልተ ሰዓትን ፈረቓን ኣቢሉ ኢዩ። ነዛን ዚስዕባ ዓድታት ዜጠቓልል ኢዩI ኣጀርበብ፡ ፈርሔን፡ በሰክዲራ፡ ሳንቃ፡ ሓንኀል፡ ፈለዳርብ፡ ሙሻ ዓይግ፡ ሙሻ ሸባሕ፡ ፍስሩኽ።

ተወልደብርሃን ኣብቲ ሰላማዊ ሕዝቢ ዝቕተለሉ ዝነበረ ቦታ ዝቕመጡ ዝነበሩ "መንፈሳዊ ጓሳ" ምእመናን ክርስቲያን፡ ሓኪም ሕዝቢ ዝነበሩ ኢዮም። ኣብቲ ጊዜ ጸገም ኣብ ሞንጎ እቲ ሕዝቢ ኮይኖም፡ ብመጠኑ ናይቲ ኣስካሕካሒ ፍጻሜ ኪጽሕፉ ፈቲኖም ኢዮም። ሎሚ ርሓት ምስ ረኸቡ፡ ነቲ ብጎጺሩ ጽሒፎሞ ዝነበሩ ኣስፊሕና፡ ምስኦም ኮንና ዝምላእ እናመላእና፡ ንኽልኣት ኣብቲ ፍጻሜ ዝተሳተፉ ሰባት ተወኪስና ብጽሑፍ ክነውጽእ እዋኑ ኮይኑ ይረኣየና። እዚ ከአ እቲ ፍጻሜ 30 ዓመት ስለ ዝገበረ፡ ንዝኽሪ እቶም ኣብቲ ህልቂት ዝሞቱን ዝተሳቐዩን ንብረቶም ዝተራሰዩን፡ ዓዶም ዝባደሞምን ኵሎም ደቂ ሰኩና ብጎልና ንዝክሮም። እቲ ኵሉ ዜጋጠሞም ጸገም ኣብ ታሪኽ ኪሰነድ እዋኑ ስለ ዝኾነ፡ እቲ ፍጻሜ ከይተረስዐ ክሎ፡ ገለ ክንገብር ኣሎና ብዚብል ዕላማ ኢዩ። ብዛዕባ'ዚ ህልቂት ሰኩና ቅድሚ ሕጂ ዝተጻሕፈ መጽሓፍ ወይ ዓንቀጽ (article) ክንረክብ ኣይከኣልናን። ኣባ ተወልደብርሃን ነዚ ዝኀለፈ ታሪኽ እናተደፋነቑን እናነብዑን ኢዮም ዜዘንትዉዎ። ኪዘንትዉልና ከለዉ'ውን፡ ከም ሓደ ዜስካሕክሕ ፍጻሜ ኣብ ቅድሚ ዓይንና ዘሎ ኮይኑ ስለ ዝረኣየና፡ እናነባዕ ና ኢና ንጽሕፎ ዘሎና። እናነባዕኩም ከም እተንብብዎ ኣቐዲምካ ኪግመት ይከኣል።

እዚ ሓጺር ጽሑፍ፡ ኣብ ሠለስተ ክንመቓቕሎ ንኽእል፤

1) ነቲ ኣብ ወርሒ ሚያዝያ 1970 ዘጋጠመ ምቅጻል ኣጀርበብ፡

2) እቲ ኣብ ወርሒ ኅዳር 1970 ዜጋጠመ ምቅጻል ዓድታት፤ ሙሻ ሻባሕ፡ ሙሻ ዓ ይግ፡ ፍሶሩኽ፡ ፈለዳርብ፡ በስክዲራ፡ ሓንጎል፡ ሳንቃ። ዝያዳ ኣቓልቦና ኣብ መስጊድ በስክዲራ ዝተፈጸመ ህልቂት ኪኸውን ኢዩ።

3) ብዛዕባ እታ ካብ ምሉእ ሰኩና ብተኣምራት ዝደኀነት ፈርሔን።

ኣብ መወዳእታ ከኣ ነዚ ኵሉ ዝተፈጸመ ግፍዒ ዝተቓወመስ ኣሎዶ፧ ዚብል ክንምልስ ክንፍትን ኢና።

ሀ–ምቅጻል ኣጀርበብ

ብገለብ ኣቢሎም ዝመጹ ሠራዊት ኢትዮጵያ፡ ኣብ ኣጭራሕን ጆቕመራን ዝበሃል ቦታ ምስ በጽሑ፡ ኣጋ ምሸት ምስ ኮነ፡ ጀብሃ ኣብቱ ዓዲ ጸኒሓም ገለ ቁሩብ ተኾሲ ገበሩ። ኣብዚ ውግእ እዚ ሓደ ወተሃደር ኢትዮጵያ ኪመውት እንከሎ፡ ካብ ወገን ጀብሃ ከኣ ንሓደ ኣቍሲሎም ብሕይወቱ ሓዙዎ። ንጽባሒቱ፡ ንግሆ ፳፯ መጋቢት ፲፱፻፸ ዓ.ም. መድኃኔ ዓለም መዓልቲ፡ (5 ሚያዝያ 1970) ብፍሩህን ብቲሩን ኣቢሎም ብምምጻእ፡ ንኣጀርበብ ኣኸበቡዋ፡፡ ሕዝቢ ኣጀርበብ ወላ ሓንቲ'ኳ ኣይገብሩናን ኢዮም፡ ዚብል እምነት ኣኀዲሩ፡ ገለ ኣብ ገዛኡ፡ ዝበዝሖ ግን ኣብ ኣፍ ቤተ ክርስቲያን ቅዱስ ፍራንቸስኮስ ተኣኪቡ ኪጽበዮም ጸንሐ። እቶም ወተሃደራት ከአ ነታ ዓ ዲ ከቢቦም ሓዙዋ'ሞ፡ ሽዑ ክልተ ወተሃደራት፡ ናብቲ ኣብ ቅድሚ ቤተ ክርስቲያን ተኣኪቡ ዝነበረ ሕዝቢ መጺኦ፡ "ጀብሃዶ ርኢኹም፧" ቢሎም ሓተትዎ። እቲ ሕዝቢ ከአ "ኣይረኤናን" ምስ በሎዎም፡ "ሓሰውቲ! ትማሊዶ ኣብዚ ላዕሊ ኣይነበሩን፧" በሉዎ፡፡ ሕዝቢ መልሲ ከይሃበ ስቕ በለ፡፡ ቀጺሎም እምበኣርከስ ሰብኣይ ዘሎ ናብ ሩባ ይተኣከብ ኢሎም ኣዘዙ፡፡ ሽዑ ንኹሎም ሰብኡት ኣብ "ሩባ ተረኽበ" ኪእከቡ ተኣዘዙ። ወተሃደራት ከኣ ንዓዲ ከቢቦም ሓዙዋ'ሞ፡ እቲ ሻምበል ብቕልጡፍ ዓዲ ኪቃጸል ትእዛዝ ሃበ፡፡

ወተሃደራት ከኣ ብኹሉ ወገን ጀሚሮም፡ ብዘይካ 35 ዚኾና ገዛውቲ ማለት ብዘይካ ጉርጃ ዝበሃል ላዕላዋይ ቦታን ዓዲ ገንደርን ዓዲ ኖርን፡ ኣብ ዙርያ መስጊድ ዘሎ ቁሩብ ገዛውትን፡ ካልእ ኵሉ ኣንደዱዎ። ገዛውቲ ካብ ምንዳዱ ምጉርጓሩ ከፊኡ ነበረ፡ ማለት ካብ ኣንስቲ ብኃይሊ ሸልማትን ኮቦርታታትን፡ በቢዓይነቱ ብዙኅ ኣቑሑት ገዛን ወሰዱ፡፡ ከምኡ'ውን ናይ ቤተ ክርስቲያን ንብረት ዝኾነ ክልተ ዓራት፡ ክልተ ዓቢይን ንእሽቶን ጣውላ፡ ሙራለታትን ሾሞንተ ኵንታልን ፈረቓን መሸላ፡ ሾሞንተ ሸሓኒ፡ ኣብ ገዛ ካህንን ፈላሲትን ዝነበረ ገለ ቁሩብ መጻሕፍትን ጥራውዝትን ተቓጸለ።

ከምዚይ ኢሉ ገዛውቲ ኪቃጸል እንከሎ፡ ሰብኡት ኵሎም ኣብ ሩባ ተረኽበ ተኣኪቦም ነበሩ፡፡ ሓደ ካብቶም ወተሃደራት ከኣ "ገዛውትኹም ብጌጋ ኢዩ ነዲዱ ዘሎ'ሞ፡ ሕጂ ከአ ካብ ኮነስ ድኅነ፡ ጽንዓት ይሀብኩም፡..." እናበለ ኣላገጸሎም፡፡ ካልኣይ ወተሃደር ከኣ ትቕብል ኣቢሉ "ንሕና መኣስ ኮይና ዘንደድናዮ! ካብ ሓንቲ ሰበይቲ ብዝነጠረ ሓዊ ኢዩ ዝነደደ..." ኪብል ተዛረበ፡፡ ሽዑ ኣድም ወዲ ፍካክ ብድድ ኢሉ "ብላዕሊ ጀሚርኩም "ኣቃጽልዎ" እናበልኩም ባዕልኹም ሓዊ መሊስኩምሉስ ከኣ፡ ሕጂ መሊስኩም ንሕና ኣየንደድናዮን ትብሉ!!..." እናበለ ተቈጢዑ ምድሪ ሃረመ'ሞ፡ እቲ ሻምበል እዙይ ምስ ሰምዐ፡ ተናዲዱ፡ "እዙ ዝገበርካዮ ስራሕ ከም ነኣና ዝሃረምካ ኢዩ! ሕጂ ብቑልጡፍ ሠለስተ ላም ኣምጽኡ!..." እናበለ ኣበርቲዑ ኣፈራርሖም፡፡ ደቂ ዓዲ ብጣዕሚ ሰንበዱ። ሕይወቶም ኬድኅኑ፡ ካብተን ኣብ ሞሮር ወፊረን ዝነበራ ኣሓ፡ ሓንቲ ናይ ሓምደ ዓሊ፡ ካልኣይቲ ከኣ ናይ ተኸለ ገንደር ኣምጺኦም ሃቡዎም። እታ ሣልሰይቲ ከይመጸት እንከላ፡ ከምኡ'ውን እተን ክልተ ከይተሓረዳ ከለዋ፡ ሄሊኮፕተር ኣብ "ተረኽበ"

ወረደት። “ንቕሉ ዓንሰባ ኢዩ ምሕዳርኩም” ዝብል ትእዛዝ መጸ፡ ወተሃደራት ኣጀርበብ ገዲፎም ክልተ ሳም ጥራሕ ሒዞም ንታሕቲ ገጾም ነቐሉ፡፡ ካብ ኣጀርበብ ኪብገሱ ከለዉ፡ ሓሙሽተ ዝኾኑ መንእሰያት፡ ከቢድ መሳርያ ኪሸከሙ ወሰዱዎም። ሕዝቢ ኣጀርበብ፡ ካብቲ ምንዳድ ዓድስ፡ ናይዞም መንእሰያት ምውሳድ ብዙኅ ኣሻቐሎ።

በቲ ጊዜ እቲ ኣባ ተወልደብርሃን ኣብ ሰኵና በይኖም ኢዮም ዝነበሩ፡፡ ዕለቱ ሰንበት ነበረ፡ ቅዳሴ'ውን ኣብ ፈርሔን ጥራሕ ኢዩ ዝነበረ፡፡ ስለዚ በዓል ኣባቴ ኣብ ቅዳሴ ኣርፊዶም፡ ካብ ቤተ ክርስቲያን ውጽእ ምስ በሉ፡ ካብ ኣጀርበብ ዚወጽእ ጸሊም ብርቱዕ ትኪ ረኣዩ፡፡ ኣባቴን ሕዝቢ ፈርሔንን ሰንበዱ። ኣባቴ ብቕልጡፍ ማኪና ገይሮም ኪረድኡ ተበገሱ። ኣብ ሣንቃ ምስ በጽሑ፡ ሰብ ሳንቃ'ውን ብዙኅ ተሸቢሮም፡ ገለ ኪሃድሙ፡ ገለ ከኣ ኣብ ቤተ ክርስቲያን ተኣኪቦም ኪምህለሉ ጸንሑዎም፡፡ ኣጀርበብ ይነድድ ከምዘሎ'ውን ኣረጋገጹሎም፡፡

ነታ ማኪና ኣብ ሳንቃ ገዲፎማ፡ ምስ ኣቶ ስብሓት ጩባዕ ዝተባህሉ ምእመን፡ ብእግሮም ንኣጀርበብ ከዱ፡፡ ንኣጀርበብ ኣጸቢቑ ዘርኢ “ኣሽካና”[3] ዝበሃል ቦታ ምስ በጽሑ፡ ብዙኅ ገዛውቲ ኣጀርበብ ቁም ኢሉ ነዲዱስ፡ ቁሩብ ትኪ ጥራሕ ኬውጽእ ጸንሖም፡፡ ብጣዕሚ ሰንበዱ። ገለ ዝነደደ ወይ ድማ ዝተቐትለ ሰብ ከይህሉ እናፈርሑ፡ ናብ ዓዲ ቀረቡ፡፡ ደቂ ዓዲ፡ ገዛውቶም ኪነድድ ምስ ጀመረ፡ ሰሲሒቦም ዘውጽእዎ ገለ ቁሩብ ኣቑሑት ኪወስዱ፡ ኪገናጽሉዎ ጸንሑዎም፡፡ ዝበዝሑ ካብቶም ሕዝቢ ኣብ ኣፍ ቤተ ክርስትያን ተኣኪቦም ጸንሑዎም። ገለ ከኣ ማይ ዝኸላእካያ ህበይ ኪመስሉ፡ ጽላል ኪረኽቡ፡ ኣብ እግሪ ኣእዋም ተኣኪቦም፡ ምስ ብዙኅ ኀዘን፡ ነቲ ሓዊ ልቕምጽ ዘበሎ፡ ሰብ ዝነበሮ ዘይመስል ገዛውቶም ኪጥምቱ ጸንሑዎም፡፡ ገለ ውሑድ ዘይነደደ ገዛውቲ ጥራይ ተሪፉ ነበረ። ኣባቴ ነቲ ብኀዘንን ጥሜትን ጽምእን ገጹ ቀምሲሉ ዝነበረ ሕዝቢ ኣጸናኒዮም፡ ናብ'ቶም ወተሃደራት፡ እናነደሩ ናብ ሩባ “ተረኽበ” ገጾም ኣምርሑ።

ኣባቴ ብሕርቃን ነዲዶም፡ እናተሃንደዱ፡ ናብቶም ኣብ ሩባ “ተረኽበ”፡ ንኾሎም ሰብኡት ዓዲ ኣኪቦም ዚምርምሩ ዝነበሩ፡ ወተሃደራት መጹ። ኣብ ሻምበል ቅድሚ ምብጻሖም፡ ኣብ መገዲ ዝጸንሑዎም ወተሃደራት፡ “እንታይ ዝኾነ ኢዩ፧ ናበይ ዝኸይድ ኢዩ፧ ኪድ በልዎ!” እናበሉ ኪዛረቡ ኣባቴ ይሰምዑዎም ነበሩ። ጠኒኖም ከኣ ናብቲ ሻምበል ገጾም ኪስጉሙ ከለዉ፡ ሓላዊ ሻምበል ደው ኣቢሉ፡ ኾኅታቶም ሓተቶም፡፡ ኣባቴ ከኣ ምስ ዋና ሓላፊ ኪዛረቡ ከም ዝደልዩ ሓበሩዎ። ምስ ሓለቓኡ ተዘራሪቡ ከኣ ኪሓልፉ ኣፍቀደሎም። ኣባቴ ነቲ ሻምበል፡ “ብምንታይ ምኽንያት ከም'ዚ ጌርኩም ዓዲ ኣቃጸልኩም፧...” ቢሎም ብድፍረት ተዛረቡዎ። ሻምበል ከኣ “ክትፈልጥ እዙ ዓዲ'ዙይ ዓዲ ወረበላታት ኢዩ!! ትማሊ ምሸት ኣብዚ ኣድሪሮሞም እንከለዉ፡ ‘ኣይረኤናን ኣየብላዕናን...’ እናበሉ ሓሶት ተዛሪቦም! ናይ'ዚ ምስክር ከኣ፡ እዚ ተማሪኹ ዘሎ ወንበዴ ኢዩ” እናበለ፡ ነቲ ኣሲሮሙዎ ዝነበሩ ጀብሃ (ተጋድሎ ሓርነት ኤርትራ = ተ.ሓ.ኤ) ኣርኣዮም። ኣባቴ “ክንዲ ብጹሕ ውላድካ ኣይትማሓል” ኮይኑዎም ዚብሉዎ ጠፍኦም።

ኣባቴ ሕዝቦም ኣጸናኒዮም፡ ንሳንቃ ተመልሱ። እታ ኣብ ሳንቃ ዝገደፉዋ ማኪናኦም፡ ዚምለሱ ዝነበሩ ወተሃደራት ምስ ረኸቡዋ፡ መማላለሲት ጀብሃ ኢያ፡ ነጽድፋ ተበሃሂሎም፡ ኬጽድፉዎ ሆ ኪብሉ ከለዉ፡ ሕዝቢ ናየባቴ ምዃና ገሊጹ፡ ለሚኑ ኣትረፋ። ኪፍትሹዋ ኪብሉ፡ ኵሉ ኣመላሎቑዎ፡፡ ገለ ኣቕሑታ'ውን ወሰዱዎ። ኣባቴ ምስ መጹ፡ ኵሉ ተበታቲኑ ጸንሖም። ዳግማይ ሕርቃን ኣጋጠሞም። ድኅሪ ክልተ ሰዓት ማኪናኦም ኣዓርዮም፡ እናሓዘኑ ንፈርሔን ተመልሱ። ኣባቴ ንሰብ ሳንቃን ፈርሔንን ኵኅታት ኣጀርበብ ስለ ዝነገሩዎም፡ ብገዘኣሎ፡ ኮቦርታ ክዳውንቲ፡ ዚብላዕ ሒዞም ኪረድኡዎም ከዱ። ኣባቴ ከኣ ኵኅታት ህድእ ምስ በለ፡ ናብ ኣቡነ ሉቃስ ሚለዚ ከይዶም፡ ኵሉ ነገራት ኣጀርበብ ስለ ዝገለጹሎም፡ ገንዘብ፡ ክዳውንቲ፡ ኮቦርታ ሓሪጭ ሃቡዎም። ኣባቴ ከኣ ንሰብ ኣጀርበብ ‹› ደሉዎ።

ለ- ሓዲሽ መደብ ዕንወት ኣብ ልዕሊ ሰኵና

ሓደ ንግሆ፡ ነፋሪት ኢትዮጵያ፡ ኣብ ምሉእ ሰኵና እናዘንበየት፡ ወረቓቕቲ ነስነሰት። ካብ ሰኵና ጀሚራ ክሳዕ በጁክ፡ ማርያ ጸላም፡ ማርያ ቀያሕ ሓደ ካርታ ዝተሣእሎ ዓቢይ ወረቐት ኢያ ትንስንስ ዝነበረት። ኣብቲ ካርታ ብቐይሕ ዝተኸለለ ቦታ ነበረ፡ ከምዚ ዚብል ከኣ ነበሮ *“ግማሽ ምድሪ ተርቀ ይቃጠላል= ፍርቂ ምድሪ ተርቀ ኪቃጸሪ ኢዩ”*። ሕዝቢ እዚ ጽሑፍ'ዚ በምሓርኛ ኮይኑ ኣይተረድኦን። ኣባቴ ምስ ተርጒሙሉ ግን፡ ነገሩ ሓርቢቱዎ ዚብሎ ጠፍኦ። ብዙኅ ከይደንጎየ ከኣ እቲ ናይ ጥፍኣት ወፈራ ፈለመ።

---

[3] ሕዝቢ «ኣሸካና» ኣብ ዝተባህለ ቦታ ኪበጽሕ ከሎ «ኣሻካና ማላናኹ» = «ገርግስ መጋርሕ» እናበለ ናብ መጋርሕ (ንከረን) ገጹ እናሰገደ ኣመስጊኑ፡ ሓንቲ እምኒ ድርብይ ኣቢሉ ዜዕርፈሉ ቦታ ኢዩ።

1- ምቅጻል ሙሻ ዓይግ

ወረቐት ምስ ተደርበየ ዳርጋ ድኅሪ ቁሩብ መዓልታት፣ ጦር ሠራዊት፣ ዕለት 26 ኅዳር 1970 (፲፮ ኅዳር ፲፱፻፸) ሙሻ ዓይግ ኣቃጸሉ። ብማዕዶ ትኪ ዒግ ምስ በለ፣ ኣባቴ ምስ ሕዝቦም ኸኣታት ሙሻ ዓይግ ኣስተውዓሉሉ። ኣባቴ ማኪናኦም ሒዞም ሕዝቢ ኪረድኡ ጐየዩ። ፈለዳርብ ምስ በጽሑ ካብ ሙሻ ዝሃደሙ ሕዝቢ፣ ኣብ መገዲ ረኺቡዎም እሞ ኹሉ ኸኣታት ኣዘንተዉሎም፤ "ወተሃደራት ዓድና የንድዱዎ፣ ይራስዩዎ ኣለዉ።.... ተናግፉዎ ስለ ዘይቡልኩም ሃየ ንዑና ተመለሱ..." ቢሎም ነባቴ መለሱዎም። ምስ ሕዝቦም ከኣ ንፈርሔን ገጾም ኣምርሑ። እዚ ብሙሻ ዓይግ ምቅጻል ዝፈለመ፣ ብሻምበል ከበደ ዚምራሕ ጦር ሠራዊት፣ ንሰኩና ኪቃጽል ዝተመዘዘ ነበረ። ንብረት ምስ ራሰዩ፣ ገዛውቲ ድማ ምሰንደዱ፣ ዚሓድሩሉ ቦታ፣ ከባቢ ሩባ ዓንሰባ ነበረ። ስለዚ ቀዳመይቲ መዓልቲ ሙሻ ዓይግ ምሰንደዱ፣ ዓንሰባ ተሳጊሮም ወሰበንሰረኸ ኣቃጸሉ።[4]

2- ምቅጻል ፍሶሩኸን ሙሻ ሸባሕን ፈለዳርብን

ሙሻ ዓይግ ምስ ኣቃጸሉ፣ ኣብ ሣልስቱ፣ ምሸት ቀዳም 28 ኅዳር 1970 (፲፰ ኅዳር ፲፱፻፸) ወተሃደራት ኢትዮጵያ ንፍሶሩኸ ኣንዲዶም፣ ኣብ ዓንሰባ ሓደሩ። ንፍሰሩኸ ከንድዱ እንከለው፣ ክልተ ኣንስቲ ሰብ ፍሶሩኸ ማለት *ማሕየዊት ዘርእሥላሴ* ሰይቲ ሐመድናካ ናሽሕ እኩብ፣ እታ ካልኣይቲ ከኣ *ድንሳ ዕመር* ሰይቲ ኣዳላ ናሽሕ እኩብ ቀቲሎም ነበሩ። ምድሪ ምስ መሰየ፣ እቶም ጦር ናብ ዓንሰባ ኣቢሎም ምስ ወረዱ፣ ደቂ ዓዲ ነዘን ክልተ ኣንስቲ ኪደልዩወን ኣምሰዩ፤ ኣብ "ሸካት" ዚበሃል ሩባ ጥቓ ፈለዳርብ[5] ከኣ ረኺቡወን'ሞ፣ ደቂ ዓደን ሬሳ ተሰኪሞም ንፈርሔን ኣምጽኡዎ። ኣባ ተወልደብርሃን ምስ ምእመናኖም ብለይቲ ቀበሩወን።

ቀዳም ምሸት እቶም ጦር ሠራዊት፣ ንፍሶሩኸ ከንድዱ እንከለው፣ ደቂ ሙሻ ሻባሕ ደወል ደዊሎም፣ ኵሎም ክርስቲያኖም ኣስላሞም ኀቢሮም፣ ኣብ ቤተ ክርስቲያን ተኣኪቦም ኪምህለሉ ኣምሲዮም ነበሩ። እዚ ኪገብሩ እንከለው፣ ብማዕዶ ኣብ ጎቦ ኮይኖም ዚርእይዎም ዝነበሩ ጀብሃ፣ ምድሪ ምስ ዓረበ ነቶም ሽማግለ ዓዲ ጸውዑዎም፤ "ንስኻትኹም ንመንግሥቲ ኢትዮጵያ ብዓጀብ ክትቅበልዎም ኢልኩም ደወል ደዊልኩም፣ ሕዝቢ ኣኪብኩም ክትጽበዩዎም ውዒልኩም። ሕጂ ኣብዚ ዓዲ እዙይ ሓደ ማሕሰእ'ኳ እንተ ሞተ፣ ሓላፍነት ኣብ ርእስኹም ኢዩ፡፡ ንሕና ብወገንና'ውን እንገብረኩም ኣሎና። ክትድኅኑ እንተ ደሊኹም፣ ዓድኹም ኀዲግኩም፣ ኵልኹም ንመሮር ህደሙ፣ ..." እናበሉ ምፍርራህ ዝተሓወሶ ስምዕታ ሃቡዎም፡፡ ሽዑ ሕዝቢ ፈሪሑ፣ ኣቓሑቱን እኽሉን፣ ኣብ ዓዲ ዛሕዚሑ፣ ጥሪቱ (ከብቱ) ጥራይ ሒዙ ናብ ጎቦታት ሃደመ፡፡

ሰንበት 29 ኅዳር 1970 (፳ ኅዳር ፲፱፻፸) እቶም ጦር ኣንጊሆም ናብ ሙሻ ሸባሕ መጹ። እቶም ወተሃደራት፣ ኣብ ዓዲ ቅድሚ ምእታዎም ግን ሓደ ካብቶም ጀብሃ፣ ኣብ "ከብት ወዲ ሠመራ" ዝተባህለ ቦታ ኮፍ ኢሉ ይርእዮም ነበረ'ሞ፣ ናብ ዓዲ ቅርብ ምስ በሉ ዓው ኢሉ ኣምሪሩ እናጸረፎም "ናበይ ትኸዱ! ተመለሱ ..." እናበለ ኣፈራሪሁዎም፣ ናብቲ ጎቦ ሃደመ። ወተሃደራት ኵሎም ኣብ ምድሪ በጥ በሉ። ቀስ እናበሉ ከኣ፣ ገሊኦም ብበጠበጥ ናብታ ንሱ ዝነበራ በራኽ ወጺኦም፣ ኣርበዕተ ጊዜ ተኰሱሉ፣ ግን ኣይረኸቡዎን። ንሙሻ ሸባሕ ኣኽቢቦም ሓዙዋ። ኣብ'ቲ ዓዲ ግን ብጀካ ሠለስተ ፈለስትን ሓደ ሰብኣይን ካልእ ሓደ'ኳ ኣይጸንሖምን፡፡ ነተን ፈለስቲ ማለት እናቴ ለተማርያም ቢያኑ፣ እናቴ ኖረት(ለተብርሃን) ተ/ማርያም፣ እናቴ ለትዝጊ መንታይ፣ ጸዊየም ብዙኅ ነገራት ሓተቱወን፤ "ወንበዴታትዶ ሪእኽን፣ እዞም ደቂ ዓዲኽ ናበይ ከይዶም፣..." ዚብል ሕቶታት ኣቕረቡለን። "ንሕና ሓንቲ'ኳ ይረኣናን!" ቢለን ምስ መለሳ፣ ጅባኣን ጕርጕሮም 200 ቅርሺ ወሰዱለን። ከምኡ ከኣ ሓንቲ ጠርሙስ ወይኒ ቅዳሴ ኣሕዲጎም ሰተዩዋ። እዘን እናቴታት ነዚ ኵሉ ተጻዊረን ከረን ኣተዋ።

ብድኅሪዚ ጦር ሠራዊት፣ ናብ ፈለዳርብ ገጾም ኣምርሑ፡፡ ሰብ ፈለዳርብ፣ ኵሉ ኸኣታት ስለ ዝተገንዘቡ፣ ዕጭኦም ከም ዝኣኸለ ኣስተውዒሎም፣ ገለ ብለይቲ ተጠዋውዮም ከረን ኣተዉ፣ ገለ ከኣ "ስሔ" ናብ ዝተባህለ በረኻን ጸድፍን ዝኾነ፣ ኪነው ኣጀርበብ ዝርከብ ቦታ ሃደሙ፡፡ ብእ ኣቢሎም ከኣ ገሊኦም ንኸባቢ ኣፍዓበት ኣቢሎም ገዓዙ። ገለ ከኣ ንበስከዲራ፣ ፈርሔን መጹ። ጦር ሠራዊት ፈለዳርብ ኣቃጸሉ፣ ንብረት ዘረፉ።

3- ምቅጻል በስከዲራ

በስከዲራ ዚብል መጸውዒ ብኽልተ ቃላት ብሌን ዝቖመ ኢዩ፤ "በስክ" - "ዒቃ"፣ "ዲራ" - "ድማ" ማለት ኢዩ። እዚ ከኣ ነቲ ኣብ ትሕቲ ዓበይቲ ድማ ዝበቝል ዒቃ ዜመልክት ኢዩ።

[4] ኣብዚ ጊዜ እዚውን ወሰበንሰረኸ፣ ፋፍዳ፣ ጥቓ ጸባብ ዘላ ሸምሊኸ ዝተባህለት ንእሽቶ ዓዲ ወተሃደራት ኢትዮጵያ ከም ዜቃጸሉዎ ይፍለጥ።

[5] ፈለዳርብ ካብ "ፈለድ ኤረብ" ዝወጸ ኮይኑ ቀንዲ ትርጕሙ ከኣ "መቓብር ፈላሲ" ማለት ኢዩ።

ከመይ ኣብቲ ከባቢ፣ ክሳዕ ሎሚ ኣሠሩ ዘይጠፍአ፣ "ድማ" (ዲራ) ብብዝሒ ከም ዝነበረ ይፍለጥ። ኣጕዶ ኪሰርሑ ከለዉ ከኣ ነቲ መጸውር በቲ ዒቃ ይኣስሩዎ ነበሩ። በስክዲራ ቅድሚ እዚ ኣብ ታሕቲ ከነዘንቴዎ ተቐሪብና ዘሎና መሪር ህልቂትን ዕንወትን ምፍጻሙ፣ እንተ ወሓደ ብሠለስተ ነገራት ናይ ሰኵና ማእከል ሥልጣኔ ከም ዝነበረት ይፍለጥ።

1) ኣብ ምሉእ ሰኵና ዝነበት እንኮ ቤት ትምህርቲ፣ ኣብ በስክዲራ ትርከብ ነበረት። እዛ ቤት ትምህርቲ እዚኣ ብ1962 ብኣባ ገብረ ቅዱስ መስቀልን ብምትንብባር ሕዝቢ ሰኵና ዝተሰርሐት ኢያ።[6] ካብ ምሉእ ሰኵና እናመጹ ዝመሃሩላ ዝነበሩ ኢያ። ዳርጋ ኵሎም እዞም ሎሚ ካብ 40 ዓመት ንላዕሊ ዘለዉ ምሁራን ደቂ ሰኵና፣ በዛ ቤት ትምህርቲ እዚኣ ዝኀለፉ ኢዮም ክንብሎም ንኽእል።[7] በዚ ቤት ትምህርቲ በስክዲራ እናተማህራ ዝኀለፉ እናቴ ፓስኲሊና ሕመድ "ጽበት ቤት ትምህርቲ ስለ ዝነበረ፣ ክልተ ክፍሊ (ንኣብነት ቀዳማይን ካልኣይን) ኣብ ሓደ ገዛ ብምኺን፣ እቶም ቀዳማይ ንምብራቕ ገጾም ኮፍ ይብሉ፣ ሰሌዳ ኣብ ቅድሚኦም ይግበረሎም፣ እቶም ካልኣይ ክፍሊ ከኣ ንምዕራብ ገጾም ኮፍ ይብሉ፣ ንኣታቶም'ውን ኣብ ቅድሚኦም ሰሌዳ ይግበረሎም፣ ከምዚ ቢሎም ከኣ ትምህር ይውዕሉ ነበሩ" ቢለን ይምስክራ።

2) ቀደም፣ ቅድሚ ምድምሳስ በስክዲራ፣ ኣብ ምሉእ ሰኵና ዝነበረት ሓንቲ ድኳን፣ ኣብ በስክዲራ ትርከብ ነበረት። እዛ ድኳን'ዚኣ እንዳ ኣቶ ሽከር ልጃም ተኸለየስ ነበረት። እዛ ድኳን'ዚኣ፣ ኣብቲ እዋን እቲ፣ ንሕዝቢ ዜድሊ ዝኾነ መሠረታዊ ነገራት እናቐረበት ኣገልግሎታ ትህብ ነበረት። ተመሃሮ ሰኵና ትምህር ውዒሎም ስድራኦም ኮነ ደቂ ዓዶም "ገዚእኩም ኣምጽኡልና" ዝበሉዎም ኵሉ ይዕድጉ ነበሩ። ዝጸገሞ ከኣ ተመዝጊቡ ይወስድ'ሞ፣ ቀውዒ ዕድኡ ይኸፍል ከም ዝነበረ ደቂ ዓዲ የዘንትዉ።

3) በስክዲራ ምስ ሙሻ ዓይግ፣ ብጽቡቕ ኣገባብ ዝተሃንጸ፣ ምዕርግ ዝበለ መስጊድ ዝነበረን ኮይነን፣ ዋና ማእከል ምስልምና ምኺነን ይፍለጥ።

በዚ ኣብ ላዕሊ ዝተጠቕሰን ካልእ ነገራትን ተሠንያ፣ ናብ ምዕባለ ገጻ ሰለይ ትብል ዝነበረት በስክዲራ፣ ብሰንኪ ጭካነ ወተሃደራት ኢትዮጵያ፣ ተቐጽየት። እቲ ብሙሻ፣ ብፍሶሩኾ፣ ብፈለዳርብ ጀሚሩ፣ ምቕታልን ንብረት ምዝማትን፣ ምቅጻልን፣ ብመደብ፣ ስራሕና ቢሎም ተታሓሒዞሙዎ ዝነበሩ ወተሃደራት ኢትዮጵያ፣ ንበስክዲራ ዝፈርዱላ መዓልቲ ኣኸለት።

ጦር ሠራዊት ኣብዘን ልዕል ኢልና ዝጠቐስናየን ዓድታት፣ ግፍዒ ምስ ፈጸሙ፣ ሰብ በስክዲራ "ሎሚ'ምበኣር ናባና ገጾም ኢዮም" ብምባል ብፍርሂ ተሾቕረሩ። ምሸት ሰንበት 29 ኅዳር 1970 (፳፱ ኅዳር ፲፱፻፷፫) ኵሎም ደቂ በስክዲራ ንዘተ ተኣከቡ፤ "በሉ ሎሚ ኣብ ሩባ ዓንሰባ ሓዲሮም እሎዉ'ሞ፣ እንተመጹና፣ ኵልና ተአኪብና ንቀበሎም..." ቢሎም ተሰማምዑ። ንሠራዊት ኢትዮጵያ ገጸ በረኸት ኪኾና ክልተ ላም ቀሪቦም ሓደሩ።

ንጉሆ ሰኑይ 30 ኅዳር 1970 (፴ ኅዳር ፲፱፻፷፫)፣ በዓል ማርያም ጽዮን መዓልቲ፣ ሰብ ሳንቃን ሰብ ሓንጎልን፣ ገለ ቁሩብ ሰባት ካብ ፍሶሩኾን ፈለደርብን፣ ምስ ሰብ በስክዲራ ሠመሩ። እቶም ሰብ ሳንቃን ሓንጎልን ናብ ካህናቶም፣ ናብ ፈርሔን ኪመጹ ከለዉ፣ ገለ ሰብ በስክዲራ ምስኦም ኪሕወሱ ምስ ለመኑዎም፣ ተጸንበሩዎም። ኣስላሞምን ክርስቲያኖምን ብሓንሳብ ነበሩ። በቲ ጊዜ'ቲይ ኣብ በስክዲራ ከም መጠን መምህር ትምህርተ ክርስቶስ (ካተኪስታ)፣ እናቴ ለተመድህን እክት ነበራ፡፡ ኵሎም ክርስቲያን ኣብ ቅድሚ ቤተ ክርስቲያን በስክዲራ ኣኪበን፣ መስቀልን ሥእሊ ኪዳነ-ምሕረትን ቅዱስ ጊዮርጊስን ሒዞም ተሠርዑ፡፡ መቕጸርያ እናደገሙ፣ ኣብ ሣልሳይ ናይ ደስታ ምሥጢር ምስ በጽሑ፣ ጸሎቶም ከይወድኡ እንከለው፣ ካብቶም ኣብ ወገን መስጊድ ተኣኪቦም ዝነበሩ ኣስላም፣ ሓደ ሰብኣይ ተላኢኹ መጸ፤ "ብወገን መስጊድ ኪመጹ ቀሪቦም ኣሎዉ'ሞ፣ ንስኻትኩም'ውን ከይትፈርሑን ከይትስንብዱን!! ብሓንሳብ ኰይና ጎቢርና ክንቅበሎምን ክንዕጅቦምን፣ ከምኡ ከኣ እተን ክልተ ላም ከነወፍየሎም እንከሎና ከመዕርገልናስ፣ ናባና ተሓወሱ" ዚብል መልእኽቲ ኣብጽሓሎም።

ድሕሪ'ዚ እቶም ክርስቲያን ተሠሪዮም፣ መቕጸርያኦም እናደገሙ፣ ብማእከል ዓዲ ሰንጢቖም፣ ኣብ ጥቓ ገዛ እንዳ ኣቶ ብእምነት ማለት ኣብ ጥቃ መስጊድ ኪበጽሑን፣ እቶም ወተሃደራት በታ ድኅሪ መስጊድ ዘላ በራኽ ቅልቅል ኪብሉን ሓደ ኮነ፡፡ ሕዝቢ ኵሉ ጦር ሠራዊት

[6] ብሩራዊ ኢዮቤል "25" ዓመት ማ.ን.ኦ.ካፑቺኒ ኣብ ሰኵና፣ ሓምለ 1955 - ሓምለ 1980 ዓ.ም.ኢ. (1963 - 1988 ዓ.ም.ፈ.)1988 ገጽ.ዓዎ34-36።

[7] ቅድሚ ቤት ትምህርቲ በስክዲራ ምጅማሩ፣ ኣብ ኣጀርበብን ሙሻ ሸባሕ ዳስ ጌሮም ኃይሊ ነገሩ ትምህርተ ክርስቶስ ዝኾነ፣ ትምህርቲ ፊደላት ምቍጻርን ካልእ መባእታዊ ትምህርቲን ዜጠቓለለ ከም ዝነበረ ይፍለጥ። እዚ ናይ በስክዲራ ግን ብዘመናዊ ኣገባብ ኮይኑ፣ ክርስቲያኖም ኣስላሞም ብሓባር ዚመሃሩሉ ዝነበሩ፣ ምዕብል ዝበለ ቤት ትምርህርቲ ነበረ። (ብሩራዊ ኢዮቤል "25" ዓመት ማ.ን.ኦ.ካፑቺኒ ኣብ ሰኵና፣ ገጽ 33-36 ተመልከት)

ምስ ረኣዩ ፍርሓትን ጥርጠራን ጎደሮም።

እቶም ወተሃደራት ከኣ፡ ነቶም እኩባት ሰባት ምስ ረአይዎም፡ ወተሃደራዊ ሰላምታ አቕረቡሎም። ሰላምታ ምስ ገበሩሎም፡ ሕዝቢ ብዕልልታን ጣቒዒትን መለሰሎም። ጦር ናብቲ ሕዝቢ ቅርብ ቢሎም "ኣጆኹም ኣጆኹም፡ ነጀው ቅረቡ፡ ..." በሉዎም። ሕዝቢ-ዓዲ እዚ ተኣኪቡ ዘሎ ጥራይ ምኺኑ ምስ ኣረጋገጹ፡ "ንሕና ክንቀትለኩም ኣይመጸእናን! አይትፍርሑ! ንሕና እንደልዮም ዘሎና፡ ነቶም ንስኻትኩም ኩሉ ጊዜ እተብልዑዎምን እተስትዩዎምን "ወንበዴታት" ክንቀትል ኢና መጺእና ዘሎና እሞ፡ ሕጂ ዓድኹም ሰላም ዲዩ፡ ትኺንን ቈንጭን (ጀብሃ) እንተዘይብላ ድጊንኩም ኢኹም። ሓንቲ አይንገብረኩምን ኢና፡..." እናበሉ ኣጸናንዕዎምን አጠንቀቑዎምን። እቶም ሕዝቢ ከኣ ቅድሚኡ ዘሎ መዓልቲ ንጀብሃ (ተ.ሓ.ኤ.) አድሪሮምን ኣሕዲሮምን እንከለው፡ ዳሕራይ መዓልቲ ጀብሃ ከይቀትሉዎም ፈሪሖም፡ "ሓንቲ የልቦን፡ ኩሉ ሰላም ኢዩ፡" እናበሉ ምስ ኣረጋገጹሎም፡ እቶም ወታሃደር ተሓጕሶም፡ "ከማኹም ተኣኪቡ ብዓጀባ ዝተቐበለና ሰብ ቅድሚ ሕጂ ኣይረኸብናን..." በሉዎም። እቲ ሻምበል ኣብ ድኅሪት ተሪፉ ስለ ዝነበረ፡ ንሱ ክርእዮም ናብኡ ገጾም ኪኸዱ፡ ብኽልተ ወተሃደራት ተሠንዮም ነቕሉ። እቶም ካልኦት ወተሃደራት ንሓለዋ ከባቢ ምእንቲ ኪጥዕ ሞም፡ ናብቲ ጥቓኦም ዝነበረ ናእሽቱ ጎቦታት፡ ንቕድሚት ኀለፉ። ሕዝቢ ከኣ ከም ባንዴራ ጸዕ ዳ ነጸላ ኣብ በትሪ አሲሮም በልበል እናበሉ፡ ክልተ ላም እናኾብከቡ፡ መቍጸርያ እናደገሙ፡ ተሠሪዖም ናብ'ቲ ሻምበል ገጾም ተበገሱ።

ኣብዚ ጊዜ'ዚ፡ ጃብሃ (ተ.ሓ.ኤ)፡ ጦር ሠራዊት ከም ዝመጸ ፈሊጦም፡ ኣብ ምብራቕ በስክዲራ ዚርከብ "ሸንን" ዝተባህለ ጎቦ ጎልፍ ኢልካ ዘሎ እምባታት ጀሚሮም፡ ብሳንቃ ኣቢሎም ክሳዕ ኮከን ዝተባህለ ቦታ፡ ሰንሰለታዊ ድፋዕ ሒዞም፡ ዓሪዶም ሓደሩ። ሕዝቢ ግን ነዚ ወተሃደራዊ ምሥጢር ጀብሃ ይፈልጦ ኣይነበረን። ኣብኡ ጀብሃ ይጸንሑዎም ኢዮም ኢሎም'ውን ይሓስቡ ኣይነበሩን። እዚ ኩሉ እቶም ጦር ሠራዊት ምስ ሕዝቢ ኣብ በስክዲራ ኪዋስኡ ከለዉ፡ ጀብሃ ኣብ ተጠንቀቕ ኢዮም ነይሮም።

ሕዝቢ ሻምበል ኪቕበል፡ ካብ'ቲ ዓዲ ቁሩብ ፍንትት ቢሉ፡ ናብ ፈለዳርብ ዜብል መሮር ምስ በጽሐ፡ እቶም ኣብ ስግር ሩባ ቤት-ህመም፡ ብድሮ ተሰናዲዮምን ኣዝጊቦምን ዚጽበዩ ዝነበሩ ጀብሃ፡ እቶም ወተሃደራት ጽግዕ ምስ በሉዎም፡ ተኹሲ ከፈቱ፡፡ ነቶም ወተሃደራት ከኣ ልሕስ ኣበሉዎም። ሽዑ እቶም ንሕዝቢ ኣሠንዮም ዚኸዱ ዝነበሩ ወተሃደራት፡ ነተን ክልተ ላም ብቕጽበት ቀተሉወን። ነቶም ሕዝቢ ከኣ፡ ኣብ ሻምበል ከይበጽሑ እንከለው፡ ብቕጥዓ እናገንሑ፡ ኣብ ሓደ ሸንጭሮ እከብ አበሉዎም። "ኣብዚ ጽንሑ! ሓደ ከይሃድም! ንዝሃደመ መንግሥቲ ኣይትምሕሮን ኢያ። ንሕና ግን ምስቶም ንስኻትኩም አብሊዕኹሞምን አስቲኹሞምን እንከሎኹም፡ ኣይርኤናዮምን ዝበልኩሞም 'ወንበዴታት' ክንዋጋእ ኢና!..." ቢሎም ሓደ ጎላዊ ጎዲጎም ከዱ፡፡ ብኡብኡ ከኣ ብኹሉ ቦታ ብርቱዕ ተኹስን ዕግርግን ኮነ፡ ወተሃደራት ኢትዮጵያ፡ ካብ በስክዲራ ስግር-ነጀው ኮይኖም ክሳብ "ጐቦ ሸንን" ተሰሊፎም፡ ጀብሃ ብስግር ኔው ኮይኖም፡ ካብ "ኮከን" ክሳብ "ዔላ ቀሸ" ዓሪዶም፡ ካብ ሰዓት ትሸዓተ ናይ ንጋሆ ክሳብ ሰዓት አርበዕተ ናይ ምሸት ብጠበንጃን ቦንባን ትርሽን መዳፍዕን ኪዋግኡ ወዓሉ፡፡

ነዚ ኩሉ ኩነታት ዝረኣየ ሕዝቢ ጸሎት ብምግባር ደኸመ። ቆልዑ ብጥሜትን ጽምእን ነቕጹ። እናቴ ለተመድኅን እከት፡ ነቲ ዝሕሉዎም ዝነበረ ወተሃደር፡ "ቆልዑ ብጥሜትን ጽምእን ይበኽዩና ኣለዉ። ካብዚ ዓዲ ገለ ከነምጽኣሎም ዘይተፍቅዱልና..." በላኦ። ንሱ ከኣ "ስቕ በሊ፡ ከረን ክንወስደኩም ኢና" ቢሉ ዓጸወን።

ኣብቲ ናይ በስክዲራ ህልቂት ዝወዓላ'ሞ፡ ካብ ብሱል ጥረ ኮይነን ዝደኀና እናቴ ለተመድህን እከት፡ ኣብቲ እዋንቲ ነባ ተወልደብርሃን፡ ሎሚ ድኅሪ 30 ዓመት'ውን ነባ ዘርኣያዕቆብ ዘዘንተዋሎም እንሆ፤ "ቁሩብ ጽንሕ ምስ በልና ገሊኦም ወተሃደራት፡ ናባና መጺኦም እዚ ዚስዕብ ሓተቱናን ተዛረቡናን፤
- ወተሃደራት፡ "ትግርኛ ትሰምዑ ዲኹም፧"
- ሕዝቢ፡ "እወ"
- ወተሃደራት፡ "እምበአርከስ እዞም ሸፍታ ትማሊ ምሸት አበይ ተደሪሮም፧"
- ሕዝቢ ከአ "ንሕና አድሪርናዮም እንተንኸውን፡ ኣብዙ ዓንሰባ እንዲኹም ሓዲርኩም፡ ሽዑ ምነገርናኩም ኔርና፡ ንሕና ኣየድረርናን..." እናበሉ ፈጺሞም ከሓዱ፡፡

-እቶም ወተሃደራት ከኣ፡ "ግደፉ፡ ሓሶት አይትዘረቡ! መንግሥቲ ሓቂ ምዝራብ ኢያ ትፈቱ። ካብ ኣይረኣናን ምባል፡ ፈሪሕና አድሪርናዮም ምባል ይሕሽኩም..." እናበሉ ኣምሪሮም'ኳ እንተገንሑዎም፡ ሕዝቢ ኣብታ ሓንሳእ ዝበሉዋ ቃል ጸንዑ፡፡
- ወተሃደራት፡ "ክርስትያን ዲኹም አስላም፧"
- ሕዝቢ "አስላምን ክርስትያንን ኢና"፡፡
- ወተሃደራት፡ "ክርስትያንዶ አስላም ትበዝሑ፧"
- ሕዝቢ "ማዕረ ማዕረ ኢና"፡፡

ሽዑ ንኣቶ ተስፉ አልመዶም ጸዊዖም፡ ንእሽቶይ ቅንጣብ ወረቐት ሂቦም ናብ ሻምበል ለኣኹዎ፡፡

ኣቦይ ተስፉ ኣልመደዶም ነታ ወረቐት ናብ ሻምበል ዘብጸሑ፡ ነዚ ታሪኽ ኣብ ምስናድ ዓቢ ኣበርክቶ ድሕሪ ምግባር ቁሩብ መዓልታት ጸኒሖም ብሞት ከምዝተፈለዩ ሰሚዕና መንግስተ ሰማያት የዋርሶም።

ወ/ሮ መድኃኒት ተስፉ ሽዑ ብንእሽቶኣ ኣብ መስጊድ በስከ ዲራ ካብ ዝተጨፍጨፉ ቆሲላ ዝተረፈት እያ።

ንሱ ናብቲ ሻምበል በጺሑ፡ ካብ'ቲ ሻምበል ካልእ ወረቐት ሒዙ ተመልሰ። እቲ ሻምበል ንኣቶ ተስፉ፡ "ነዛ ወረቐት ሒዝካያ እንተጠፊእካ፡ ኣብ ዝኸድካዮ ከም እንረኽበካ ኣይትረስዕ!" ቢሉ ኣፈራሪሁ ሰደዶ። ካብቲ ድኅሩ ዝተፈጸመ ተግባር ከም እንርድኦ፡ እታ ወረቐት "ነቶም ደቂ ዓዲ ቅተልዎም፡ ነቲ ዓዲ ድማ ኣቓጽልዎ" ዝብል ጽሑፍ ዝሓዘት ከይኑ ይስመዓኒ። ሽዑ እቶም ወተሃደራት ነታ ወረቐት ምስ ኣንበቡ፡ ብቕልጡፍ ገዛውቲ ኪቓጽሉ ጀመሩ። ተኹሲ ግን ወትሩ ዕ ርፍቲ ኣይነበሮን።

ወተሃደራት ኢትዮጵያ ኣውራ ዝሓረቑ ከኣ፡ ሓደ ናይ ጀብሃ ምልክት ምስ ረኸቡ ኢዮም፡ ማለት ገዛውቲ ኬንድዱ እንከሎዉ፡ ኣብ ገዛ ኣቶ መንደር ብእምነት፡ ንእሽቶይ ሰማያዊት ባንዴራ ኤርትራ ምስ ረኸቡ፡ ሓደ ወተሃደር ሒዙዋ ናብቶም እኩባት ሕዝቢ መጺኡ፡ "እዚኣ እንታይ ይመስለኩም፡" እናበለ ሓተቶም። ኣብ ክንዲ ኵሎም ኣቶ መንደር ብእምነት ተንሢኡ፡ "እዚኣ ብዘመን ጣልያን ዝተቐበልኩዋ ባንዴራ ኢያ!" እናበለ ኣመኽነየ። ሽዑ እቶም ወተሃደራት፡ ገዛውቲ ኣንዲዶም ምስ ወድኡ፡ "እምበኣር ከስ ሕጂ ካብ እሥመራ ነፈርቲ ኪመጻ ኢየን እሞ፡ ጸላእቲ መሲሉወን፡ ከይድብድባኹም፡ ኵልኻትኩም ናብ ሓደ ገዛ ተኣከቡ። እኒ ደኣ ኪገፍሓልኩም ኣብዙ መስጊድ ቀልጢፍኩም እተዉ..." ምስ በለ፡

እታ ኣውያት ንጹሓት ናብ ሰማይ ዘዕረገት መስጊድ በስከ ዲራ

ብጎይሊ ኪደፍኡዎም ጀመሩ።

ሕዝቢ እዚ ምስ ሰምዑ ብጣዕሚ ፈርሑ። "ምእንተ ማርያም! ንሕና ክርስቲያን ኣብ ፈርሔን ቤተ ክርስቲያን ቅዱስ ጊዮርጊስ ኣሎና፡ ኣብኡ ምእታው ይሕሸና፡..." እናበሉ ብዙኅ ለመኑ። ልመናኦም ዚሰምዕ ወተሃደር ኣይተረኽበን። ደፊኦም ደፋፊኦም ብጎይሊ፡ ኣብ በስከዲራ ዝነበረ ዓቢይ መስጊድ ኣእተውዎም። ብዙኃት ከም ዝቕትሉዎም ተረዲኢዎም፡ ውራይ ጸሎቶምን ምህልላኦምን ጉዳይ ነፍሶምን ኪሓስቡ ጀመሩ። ገለ ግና፡ ጌና ዘረባ እቲ ወተሃደር ኣሚኖም ተስፋ ጌሮም ነበሩ። ኵሎም ናብ'ቲ መስጊድ ምስ ኣተዉ፡ እቶም ወተሃደራት፡ "ሕጂ ሻምበል መጺኡ ኣሎ እሞ፡ ዕልል እናበልኩም ኣጣቕዑ" በሉዎም። እቶም ሕዝቢ ከኣ ዕልልታን ጣቓዒትን ደርጉሑዎ።

ሃንደበት ከኣ ነቶም ኣብ ውሽጢ መስጊድ ዝነብሩ ሰብኡትን ኣንስትን መንእሰያትን ሕፃናትን፡ ብኃሙሽተ ወገን ማለት ብማዕጾን በርባዕተ መሳኹትን፡ ኮይኖም ጭካነ ብዝተሓወሰ ኣገባብ፡ ብጠያይቲ ረሸንዎም።

ኣብ ህልቂት በስክዲራ ብዕለት 30 ኅዳር 1970 ናይ ዝሞቱ ቍጽሪ ፍልልያት ዘለዎ ክልተ ሰነድ ኣሎና፤
1) ኣብዚ ናይ ሰኵና መሪር ህልቂት፡ ኣባ ተወልደብርሃን ኣብቲ በቲ ጊዜቲ (1970) ብውልቆም ዝሰነዱዎ ኀጺር ጽሑፍ፡ 97 ክርስቲያን፡ 25 ከኣ ኣስላም፡ ኵልኹሎም 122 ሰባት ከም ዝሞቱ ተጻሒፉ ኣሎ (እዚ ከኣ ምስተን ኣብ ፍሶሩኹ ዝሞታ ክልተ ኣንስትን 4 ኣብ ያና ዝሞቱን ሓዊስካ ኢዩ)።

2) ኣብቲ ፊት. ሚካኤል ሓሳማ ራካ ዝጸሓፉዎ፡ ብ1992 ዝተኀትመ መጽሓፍ፡ <u>ዛንታ ኤርትራ</u>፡ ገጽ 186፡ ኣብ ያና ዝሞቱ 714፡ ኣብ በስክዲራ ዝሞቱ ከኣ 160 ምዃኖም ኣመልኪቶም ኣለዉ።

ንህልቂት በስክዲራ ብዝምልከት፡ ምስ ደቂ ዓዲ ኮንና ኣብ ዝገበርናዮ ጸብጻብ ግን 93 ክርስቲያን 31 ኣስላም፡ ኵልኹሎም ከኣ እዞም ኣብ ኣብ ታሕቲ ኣስማቶምን ዓዶምን ሃይማኖቶም ተመልኪቱ ዘሎ 124 ሰባት ከም ዝሞቱ ከረጋግጽ ክኢልና። ጸብጻብ ደቂ ዓዲ ምስቲ ናይ ኣባ ተወልደብርሃን ዳርጋ ጽቡቕ ተጋጢሙ። ፍልልዩ ሠለስተ ነገራት ጥራይ ኢዩ፤

1)ኣብ ጸብጻብ ኣባ ተወልደብርሃን ዝሞቱ ክርስቲያን በዚሒዖም (97 ሰባት)፡ ኣስላም ከኣ ውሒዶም (25 ሰባት)።
2)ጸብጻብ ኣባ ተወልደብርሃን ብሓፈሻ 122 ኪኾውን ከሎ፡ እቲ ኣብ በስክዲራ ኬድና ዝገበርናዮ ጸብጻብ ግን 124 እዩ።
3) ኣብቲ ናይ ኣባ ተወልደብርሃን ኣስማት ዝሞቱ ሰባት ገለ ምድንጋር ኄሩዎ። ሕጂ ግን ኣባ ተወልደብርሃን ኣብ ዘለዉሉ ኣብ በስክዲራ ኬድና ኣጻሪናዮ በሃልቲ ኢና። ጌጋ እንተሎ ከኣ ክሕበረና ብትሕትና ንሓትት። ኣባ ተወልደብርሃን መዝጊቦሞም ዝጸንሑ ገለ ሰባት፡ ኣብቲ ህልቂት ቀሲሎም ዝነበሩ ደኀር ዝሓወዩ ምዃኖም ሎሚ ዘለዉ ደቂ ዓዲ ገሊጸሙልና።

ስለዚ ኣብታ መስጊድ ዝሞቱ ክርስቲያን 87፡ ኣስላም 31፡ ብሓፈሽኡ 118 ሰባት ሞይቶም። እዞም ኣብ መስጊድ ዝሞቱ 118 ሰባትን፡ እተን ኣብ ፍሶሩኹ ዝሞታ 2 ኣንስትን፡ ኣብ ያና ዝሞቱ 4 ሰባትን ደማሚርካ ኵልኹሎሞ ኣብ ምሉእ ሰኵና ዝሞቱ ክርስቲያንን ኣስላምን 124 ሰባት ኣቢሎም ነበሩ።[8]

ዝርዝር ኣስማቶም መምስ ዓደም ከምዚ ዝኽተል ኢዩ፡[9]

1. *ሓንጐል (15 = ክርስቲያን)*

1. ራህያ ሰይቲ ተስፊ ገብርረቢ
2. ኣመተልደት ተስፊ ገብርረቢ
3. ለተንጉሥ ተስፊ ገብርረቢ
4. ረዳእ ገብርረቢ ኣጕዱባይ
5. ጀውዲ ሰይቲ ኣጕዱባይ ገብርረቢ
6. ለተዝጊ ኣጕዱባይ ገብርረቢ
7. ገብርኤላ ኣጕዱባይ ገብርረቢ
8. ጸጋ ኣጕዱባይ ገብርረቢ
9. ወልዱ ሕኒት መይቤቶት
10. ናሥራ ሰይቲ ግላይ ሕኒት
11. ተኽላይ ግላይ ሕኒት
12. ዓንዳይ ግላይ ሕኒት
13 ኣመተ ኢሻቕ መሓመድ
14.(ሕጻን) ጓል ዑቕባልደት
15. ሕኒት ተስፊ ገብርረቢ

2- *ሳንቃ*
(ክርስቲያን)= (12)

1. ኣመት እከት ልባብ
2. ለምለም ሰይቲ ተስፉ ዳርስሊሕ
3. ሚኪኤለት ሰይቲ ሓመድናካ ዘርእየስ
4. ማኀደር ሓመድናካ ዘርእየስ
5. ኣማይር ሓመድናካ ዘርእየስ
6. ክፍለ ሓመድናካ ዘርእየስ
7. ፍረወይኒ ሓመድናካ ዘርእየስ
8. መድኅኑ ሰይቲ ተስፋዮሓንስ እብትጊዮርጊስ
9. ኣድሓነት ተስፋዮሓንስ እብትጊዮርጊስ
10. ኬማ መብራህቱ ይሻቅ መሓመድ
11. ሃብተዝጊ መብራህቱ ይሻቅ መሓመድ

(ኣስላም) = (5)

8. ኣጕሳዕና ዘርኦም ሕድርየስ
9. ሰኔት ዘርኦም ሕድርየስ
10. ኣምና ዘርኦም ሕድርየስ
11. ኖባ ሰይቲ ዘርኦም ሕድርየስ
12. ሓዋ ሰይቲ ሳሊሕ መሓመድ (በዓልቲ ወስበንስረኹ)

3- *ፍሶሩኹ = (7)*

[8] ብዕለት 1 ሚያዝያ 2001፣ ነዚ ጸብጻብ ኣስማት ኣብ በስክዲራ ዝሞቱ ነኸነጻሪ ዚሓገዙና፣ እናቴ ፓስኲሊና (እመትንግሌ) ሕመድ ጨባዕ (ማኅበር ደናግል ካፑቺን)፣ ካብቲ መዓት ዝደኀኑን ወረቐት ናብ ሻምበል ዜብጽሑን ኣቶ ተስፉ ኣልመዶም፣ ኣቶ ኣጕድባይ ኣንሰራ (ኣብ ፈርሔን ምስ ካህን ለቢሱ መስቀል ሒዙ ንወተሃደራት ኢትዮጵያ ዝተቐበለ)፡ ኣቶ ኤሎስ ኢብራሂም፣ ኣቶ ገብሩ ሕኒት፣ ወ/ሮ ክብራ ዓሳማ፣ ወ/ሮ መድኃኒት ተስፉ ኢዮም። ከምኡ ከኣ ኣቶ ብርሃን ነዳል በዓል ሳንቃ ነባ ብርሃን ሃብተ (ማ.ካፑቺን) ዝተረፉ ኣመልኪቶሙሎም። ንኹሎም ብልቢ ከኣ ነመስግኖም።
[9] ኣብ ህልቂት በስክዲራ ገለ ተኣልዮም ዝጸንሑ፡ ማል ኪጓስዩ ዝወፈሩ፡ ሰብ በስክዲራ ዝደኀኑ ከም ዝነበሩ ይፍለጥ። ሎሚ ንበስክዲራ ኣብ እትኸደሉ፡ "እዚ ተወጊኡ ዝደኀነ ኢዩ። እዙይ፡ ብምስንባድ፡ ዝተወግአ መሲሉዎ ዜእዊ ዝነበረ ኢዩ..." እናበሉ ብዙኅ ይዛረቡኻ። ሓንቲ

1. ትከት ናሽሕ እኩብ
2. መስቀላ ሰይቲ ወልደጋብር ሓመድናካ
3. መሓሪት ሕመድ ጨባዕ ሰይቲ መንግሥቲ
4. ክእለት መንግሥቲ(ጓል መሓሪት ሕመድ ጨባዕ)
5. ትብርሀ ሰሎምን ናሽሕ እኩብ
6. ማሕየዊት ሰይቲ ሓመድናካ ናሽሕ እኩብ[10]
7. ድንሳ ሰይቲ ኣዳላ ናሽሕ እኩብ

4- ፈለዳርብ = (4)

1. ኣድኃኖም ፍካክ ድቡ
2. ዓጀብ ብርሃነ ዓበ ሰይቲ ንጉሥ ተሰፋልደት (በዓልቲ ኣጀርበብ)
3. ብርሃነ ንጉሥ ዕትማን
4. ገብረኢየሱስ ንጉሥ ተስፋልደት

5- በስክዲራ

(ክርስቲያን) = (52)

1. ጃውጅ ንሱር ኣንሰራ
2. ዳሃባ መናድር
3. ምሕረት[11] ኣንሰራ ንሱር
4. ንግሥቲ ተሰፉ ኣልመዶም ዓልበኪት
5. ተመርጸ ብርሃነ ተሰፉ
6. ሰንበቱ ሰይቲ ንጉሥ ኣንሰራ ኣልመዶም
7. ጆርጆ ንጉሥ ኣንሰራ ኣልመዶም
8. ፍረዝጊ ንጉሥ ኣንሰራ ኣልመዶም
9. ሚኪኤለት ንጉሥ ኣንሰራ ኣልመዶም
10. ጴጥሮስ ኣንስራ ኣልመዶም
11. ገዲት ሰይቲ ዓሊ በኪት ኣልመዶም
12. ሱሰት ዓሊ በኪት
13. እድግት ሙሳ ሰይቲ መንግሥቱ በኺት
14. ሕመድ ደሪዕ ሕመድ
15. ለተብርሃን ሰይቲ ሕመድ ደሪዕ
16. በያን ሕመድ ደሪዕ
17. ግዲኦም ሕመድ ደሪዕ
18. ገብረመድህን ዓበ ገብረሥላሴ
19. ማኅሌት ሰይቲ ገብረመድህን ዓበ
20. ሀብተማርያም ገብረመድህን ዓበ
21. ዓሻ ዓበ ገብረሥላሴ
22. ክብሮም ዓበ ገብረሥላሴ
23. ነስረዲን ተሰፉሚካኤል ፊደል
24. ቅዱሳን ሰይቲ ነስረዲን ተሰፉሚካኤል ፊደል
25. መካ ነስረዲን ተሰፉሚካኤል ፊደል
26. ልገት ሰይቲ ባህልቢ ተኸሩራይ
27. ክእለት ዘርኡ ሃብተሚካኤል
28. መኰነን ረዳእ ንሱር
29. በያን መኰነን ረዳእ ንሱር
30. በያኒት መኰነን ረዳእ ንሱር
31. ምሕረት ሰይቲ ልጃጅ ተኽለየስ
32. ኬርባ ልጃጅ ተኽለየስ
33. ለተኢየሱስ ኣረይ ልጃጅ
34. ልጃም ሠመራ መሓሪ
35. ኣውካ በሪህ ሰይቲ ልጃም ሠመራ መሓሪ
36. ክፍሎም ልጃም ሠመራ መሓሪ
37. ወልደኢየሱስ መድህን ልጃም
38. ሕጻን ጓል መድህን ልጃም
39. ወልዱ ፍካክ ደርማስ
40. ሰንበቱ ሰይቲ ወልዱ
41. እድሪስ ዓፋ ፍካክ
42. ጊዮርጊስ ማይበቶት በሪሀ
43. ዘርኣይ ገብረትንሣኤ ጃወ
44. ኣመተልደት ሰይቲ ዘርኣይ
45. ኣዎድ ዘርኣይ ገብረሥላሴ ጃወ
46. ዑቕባሥለሴ ዘርኣይ ገብረትንሣኤ
47. ጅዳ ናሽሕ ሰይቲ ዓሰማ ገብረትንሣኤ
48. ሃብተዝጊ ዓሰማ ገብረትንሣኤ
49. ልኡል ባህታ ዓሰማ ገብረትንሣኤ
50. ግብለት ሰይቲ መድህን ልጃም ሰምራ
51. ዑቕባልደት ማይቤቶት ልጃጅ
52. ለተንሥኤ ኣድግ(ጋርዳ)ኣልመዳይ(ቀንዕ)

(ኣስላም) = (26)

1. ዓሊ ዑስማን መሓመድ
2. ዛህራ ሰይቲ መሓመድ ጅምዕ ፍካክ
3. ኣክያር መሓመድ ጅምዕ
4. ሰተል መሓመድ ጅምዕ
5. ፋጥና ፍካክ መሓመድ
6. ፍጉረት ፍካክ መሓመድ
7. መርያም ሰይቲ ኣዛዚ ፍካክ ደርማስ
8. ዘኪያ ኣዛዚ ፍካክ ደርማስ
9. ክብርቲ ኣዛዚ ፍካክ ደርማስ
10. ዓሻ ሰይቲ ዕመር ፈረጅ
11. ሕጻን ወዲ ዕመር ፈረጅ
12. ከዲጃ ሸኽ ፈረጅ ድሩይ
13. ዜነብ ሳልሕ ሰይቲ ዕመር መሓሙድ
14. ስተል ሰማኢል ዓልበኪት ሰይቲ ኣላሚ ዓብደላ ብእምነት
15. ዓብደልቃድር ብእምነት ደርማስ
16. ጃምዕ ሰይቲ መንደር ብእምነት ደርማስ

ካብዘን ዝሞታ ኣደታት ክኣ፡ ምስተወግኣ፡ ማይ ስለ ዝጸምኣ፡ ካብቲ መስጊድ ሰለይ ኢለን ብምኻድ፡ ሃሰስ ኢለን ማይ ስለ ዝሰተያ፡ ክም ዝሞታ ኣዘንትዮሙልና። እዚ ኩሉ ኣብቲ ዓዲ ኮንካ ክትሰምዖ ከሎኻ፡ ንብዓት ይስዕረካ!!

[10] ኣብ ቍ.6ን 7ን ተጠቒሰን ዘሎዋ ክልተ ኣንስቲ (ማሕየዊትን ድንሳን)፡ ኣብ ሻካት ጥቓ ፈለዳርብ ዝሞታ ኢየን።

[11] ንምሕረት ኣንሰራ፡ ምስ ኣጒዱባይ ሓዋ፡ ገዛኦም ንፈርሔን ዜብል ወገን ስለ ዝነበረ ኣቦኦም "ንስኻትኩም፡ ፈርሔን ኬድኩም ምሰባቴ ጽንሑ" በሉዎም። ምሕረት ግን "ዝረኸበት ምሳኹም ትርከበኒ" ብምባል ምስ ወለዳ ስለ ዝኸደት፡ ኣብቲ ግፍዒ ሞተት። ኣጒዱባይ ግን ንፈርሔን ስለ ዝኸደ፡ ደኅነ።

17. ኣምና ሰይቲ ያሲን ኣፍታይ
18. ሰኔት ሰይቲ ሓምድ ሕመድ ዑመር
19. ኣልጃጅ ይሻቕ ሰይቲ ኣድም ኣጽማድ
20. ዕመር ጅምዕ ዓበ (ጓሳ ዓዲ ዓሰማ ገብረትንሣኤ)
21. ዳህባ ኢብራሂም መሓመድ ሰይቲ ዓብደልቃድር ብእምነት
20. ሕጻን ወዲ ካራር ከሊፋ ብእምነት
21. ሑሰን ኣቡበከር ከሊፋ ሳልሕ
22. ዛህራ መንደር ብእምነት
23. ጓል ጓሳ ንኣልጃጅ ሓሊማ እድሪስ
24. ድካን ሸካይ ኖር ሰይቲ ጅምዕ ፍካክ
25. ሓሰን መሓመድ ዓሊ መፍለስ
26. ኣሚና ተሰፉ ዘርኡ (ጓል ዳህባ ዓሊ ኖር ነባራይ)

6-ኣብ ዖና ዝሞቱ ሰብ ሰኮና = (4)

1. ኣድሓና ገብረረቢ ማይቤቶት (በዓል ኣጀርበብ፡ ንዖና ጎውቱ ክርኢ ዝኸደ)።
2. ጃምዕ ዑቕባይ(መርዓት) ዕትማን
3. ሰኔት ሙሳ (ፋፍዳ) ሰይቲ ወዲ ዓበ ሥልጣን
4. ሮመዳን በኪት (በዓል ፈለዳርብ) ደሪዕ

ህልቂት በስክዲራ ምስ ተፈጸመ፡ ድኅሪ ሰዓት 4፡00 ናይ ምሸት ተኸሲ ዝግ ምስ በለ፡ ኣባ ተወልደብርሃን[12] ምስ ሠለስተ ሰብኡት ሰብ ፈርሔን፡ ብላንድሮቨር ንበስክዲራ ገጾም ኣምርሑ። ማኪና ኣብ ቅድሚ ቤት ትምህርቲ በስክዲራ ዘሎ ሕሉም ጠጠው ኣቢሎም፡ ንዓዲ ገጾም ቅልቅል እንተበሉስ፡ ዓዲ ብምሉኡ ቂም ኢሉ ሓሪሩ ጸንሖም። ገለ ቁሩብ ትኪ ጥራይ ይርአ ነበረ። ሰብ ዚበሃል ኣይነበረን። ገለ ብኸፊል ዝሓረሩ መሓሳኣት ኪንቋዉ ጥራይ ይስማዕ ነበረ። ሽዑ ዓመት ሠናይ ዝኾነ ቀውዒ ስለ ዝነበረ፡ እቲ ኣብ ገዛውቲ ዝነበረ ኵሉ መሸላ ሓሪሩ ከሎ ኣብ መትሓዚኡ ጸንሖም።
ምናልባት ነዚ ሕዝብስ ንኸረን ግዲ ወሲዶሞም ዚብል ምህሙን ተሰፋ ጌሮም፡ ኣብታ ልዕሊ ዝተቐትሉላ መስጊድ ዘሎ በሪኽ ቦታ ከይኖም ደሃይ ኪፈልጡ እናሰጐሙ ኪኸዱ ከለዉ፡ ኣብቲ ድርኩኹት መስጊድ፡ ሓደ ነጸላ ተጐልቢቡ ዝተጋደመ፡ እንተጸውዑዎ ዘይምልሽ ሰብ ረኣዩ። ኵነታቱ ኪፈልጡ ናብቲ መስጊድ ገጾም ቅርብ እንተበሉስ፡ በቲ ድርኩኹት መስጊድ፡ ደም ይዛረ። ነቲ ፍርቂ ተዓጽዩ ዝነበረ ማዕጾ ድፍእ እንተበሉስ፡ ተራእዩ ዘይፈልጥ ዜሰካክሕ ህልቂት ኣጋጠሞም። ብሰንባድ ተዓኒዶም ዚገብሩዎ ጠፍኦም። ሬሳ ኣብ ልዕሊ ሬሳ፡ መንደቕ ብደምን ፈርስን ተጸያይፉ፡ ካብ መንደቕ ዝፈሰሰ ኖራ ብደም ተባዒጡ፡ ነቶም ኣብ ምድሪ ቤት ጻሕ ኢሎም ዘለዉ ሰባት ሸፊኑዎም ነበረ።

ኣባ ተወልደብርሃን ነዚ ኵነታት ርእዮ ምስበሉ፡ ገለ ሰባት ብሕይወቶም ክም ዘለዉ ስለ ዝተገንዘቡ፡ ሥርዓት መጽሓፈ ቀንዴል ኪብጽሑ፡ ቅብኣ ሕሙማን ኪምጽኡ ንፈርሔን ገጾም ጐየዩ። ቀልጢፎም ከኣ ተመልሱ። እቶም ኣብቲ መስጊድ ግዳይ ግፍዒ ዝኾኑ፡ በቲ ዜሰካሕክሕ ኵነታት ደንዚዞም ኣብ ርእሲ ምንባሮም፡ እቶም ወተሃደራት ኢትዮጵያ ድሃይ ንዘዝበረ ተተመላሊሶም የዳግሙዎ ስለ ዝነበሩ፡ ደሃይ ከየስምዑ ስቕ ኪብሉ መረጹ። ኣባቴ ምጽእ ምስ በሉ፡ "መን ኣሎኻ ብሕይወት ዘሎኻ! ኣጆኹም ኣይትፍርሁ ኣነ ኣባቴ ኢየ!"። ቃል ኣባቴ ምስ ሰምዑ ብዙኃት ደሃይ ብምግባር ጫውጫው ኪብሉ ጀመሩ። ኣባቴ ከኣ ብቐዳምነት ሥርዓት ኪብጽሑ ተጓየዩ። ገለ ሰባት ሓንቲ ጥይት ከይተንከፈቶም ብደኃን ዝወጹ ተረኽቡ፤ ንኣብነት እናቴ ለተመድኅን እክት። ካብዞም ገለ ዘይከኑ ሰባት፡ ብሰንባድ ዝኣክል፡ ሓንቲ ዘይከኑ እንኽለዉ፡ ልክዕ ከምቶም ውጉኣት ኪቑንዘዉን፡ ኡይ እናበሉ ነባቴ ሥርዓት ኪብጽሑሎምን ይልምኑዎም ነበሩ። ንገሊኦም መውጋእቲ ምስ ሰኣኑሎም፡ ቁስሊ ኪደልዩ፡ ክሳዕ ክዳውንቶም ዜውጽኡሎም ነይሮም።

ብድኅሪ'ዚ ከኣ ማኪና ጸጺዒኖም፡ ንፈርሔን ወሲዶም፡ ኣብ ቤተ ክርስቲያን ኣደቂሶም ቀዳማይ ረድኤት ኪገብሩ ጀመሩ።[13] ንጽባሒቱ፡ ናብ ሰኮና ዘበላ ዓድታት ዓዲ ዘማት[14] "እንታይ ተረኺበ" ዚብል ሕዝቢ ኪረድእ ወሓዘ። ውጉኣት ተሰኪሞም ከኣ ናብ "ክንፉእ" (ማዕረ ዶሮቓ

---

[12] በቲ ጊዜ እቲይ ኣብ ፈርሔን ዝነበሩ ካህናት ኣባ ሚካኤል ኣስፍሃ ከም መጠን ቆምስ፡ ኣባ ተወልደብርሃን ገብረመድህን ምኽትል ቆምስ ኮይኖም ይሰርሑ ነበሩ፡፡ ኣባ ሚካኤል ብርቱዕ ሓሚሞም፡ ኣብ ሆስፒታል ዳርጋ ፍርቂ ዓመት ስለ ዝገበሩ፡ ኣብ ፈርሔን ኣባ ተወልደብርሃን በይኖም ተሪፎም ነበሩ፡፡ ነዚ ኵሉ ሽግር ከኣ በይኖም፡ ዜማኽሮም ካህን ዘይብሎም ምስ ሕዝቦም ይሣቐዩ ነበሩ። ኣባቴ ምስ ኵሎም ሰብ ፈርሔን ኣብ ቤተ ክርስቲያን ቅዱስ ጊዮርጊስ ተኣኪቦም ወዓሉ። እቲ ኵሉ ኪሰምዑዎ ዘወዓሉ ተኹስን ደብዳብ ነፈርትን ኣሸቢሩዎም ወዓለ። ካብ ኵሉ ከኣ እቶም ሰብ በስክዲራ እንታይ ከም ዝረኸቦም ዘይምፍላጦም ብዙኅ ሃወኾም።

[13] ቀቅድሚ እዚ ኣሰቃቒ ኵነታት ምፍጻሙ፡ ኣቡነ ኣብርሃ ፍራንስዋ፡ ንካህናት ፈርሔን 4 ዓበይቲ ሳናዱቕ ዚመልእ ኣፋውስ ሂቦሞም ነበሩ። ኣብቲ እዋንቲ ፈርሔን ናይቲ ኵሉ ከባቢ ዋና ማእከል ሕክምና ነበረት። ሕዝቢ ኣብ ልዕሊ ካህናት ጎሉፍ እምነት ስለ ዝነበሮ፡ በዓል ኣባቴ ጓሶት ነፍሳት ጥራይ ዘይኮኑስ፡ ሓኻይም እውን ነበሩ፤ ብዙኅ ትምርህርቲ ሕክምና ዘይብሎም ከለዉ፡ ኣፋውስ ይዕድሉ፡ መርፍእ ይወግኡ፡ ይሰፍዩ፡ የሕርሱ... ነበሩ። ኣብቲ እዋንቲ ክንድዚ ዚኣክል ኣፋውስ ሒዝካ ምጽናሕ ንባዕሉ ከም ገበን ይሕሰብ ስለ ዝነበረ፡ ኣባ ተወልደብርሃን፡ ምስ ሠለስተ እሙናት ሰባት ኮይኖም፡ ኣብ ትሕቲ ክርመድ፡ ጉድጓድ ኵዒቶም፡ ጽቡቕ ጌሮም ዓሺጎም ቀበሩዎ። ጦር ከይፈልጡዎ ከኣ ብላዕሊ ቃንጫ ንሰንስ ኣቢሎም ሓመኹሽቲ ምእንቲ ኪመስል ኣቃጸሉዎ። ኣብዚ ጊዜ እዚ፡ ዓብደልርሑማን ሓመድዓሊ በሪህ ዝተባህለ፡ በዓል ሙሻ ሻባሕ፡ (ቀደም ሹመኛ ዝነበረ)፡ ኣብ ከረን ኮይኑ፡ ንሕዝቢ ሰኾና፡ ብዛዕባ ምንቅስቓስ ጦር ሓበሬታ ይህብ ነበረ። ኣባቴ ከኣ ካብዚ ሰብዚ ሓበሬታ ስለ ዝረኸቡ፡ ኣፋውሶም ኣቕዲሞም ኣመሓዲሮም ጸንሑ።

[14] ዓዲ ዘማት ዚበሃላ፡ ወስበንስረኸ፡ ቍኒዕ፡ ሓሊብመንተል፡ ጉባ ለገድረ፡ ጉባ ራኪ፡ ሻውሽ፡ ዓደፉ፡ ዶሮቓ፡... ወ.ዘ.ተ ኢየን።

ዘሎ ጽርግያ ካትራመ) ኣብጽሑዎም። ኣባ ተወልደብርሃን ሰብ ልኢኾም፣ ሽዑ ሓለቓ ዘርኣ ክህነት ደብረ ቅዱስ ሚካኤል ከረን ንዝነበሩ፣ ኣባ ኣየለ ተኸለሃይማኖት፣ ኮኑታት በስክዲራ ሓቢሮሞም ስለ ዝነበሩ፣ ካብ "ክንፉእ" ብማኪና ጌሮም ናብ ሆስፒታል ከረን ወሰዱዎም። ብሳላ እዙ ኀያል ጻዕሪ ኣባ ተወልደብርሃንን፣ ኣባ ኣየለን፣ ሕዝቢ ከባብን፣ ብዙኃት ደኀኑ።

ናብ ሠሉስ ዜውግሐ ለይቲ፣ ኣባ ተወልደብርሃን ምስ ሰብ ፈርሔን ኮይኖም፣ ፋኑስ ጌሮም ምዉታን በስክዲራ ኪቐብሩ ሓደሩ። ንዝሞቱ ደቂ በስክዲራ፣ ንኽርስቲያኖም ኣስላሞም ጸሎተ ፍትሓት ኣብጺሖም፣ ኣብ ምብራቓዊ ወገን መስጊድ ቀበሩዎም።[15] ንኹሎም ኬርክቡሎም ግን ኣይከኣሉን። ኣጋ ወጋሕታ ምስ ኮነ፣ ዝተረፈ ሬሳ ንዚመጽእ ለይቲ ኪቐብሩዎ፣ ማዕጾ መስጊድ ጽቡቕ ጌሮም ዓጽዮም "ሎሚ ጦር ንፈርሔን ዚፈርዱላ መዓልቲ ኢያ'ሞ ንኺድ ኣብዚኣ ከሎና ከይመጹና…." ቢሎም ንፈርሔን ከዱ።

ሐ- ካብ ብሱል ጥረ ኮይና ዝወጸት ፈርሔን

ፈርሔን ኣብ ምድሪ ሰኹና፣ ካብ ብሱል ጥረ ዝወጸት ዓዲ ኢያ። ሠሉስ ዕለት 1 ታሕሳስ 1970 (፳፪ ኅዳር ፲፱፻፷፫)፣ ሰብ ፈርሔን፣ ሞቶምን ሕይወቶም እትውሰነላ መዓልቲ ነበረት። ኣባ ተወልደብርሃን ሓደ ብዙኅ ዘየተኣማምን ምህሙን ተሰፋ ረኺቦም ነበሩ፤ ምድረ ሰኹና በብተርታ ኪቃጸል ምስ ረኣዩ፣ ብፍላይ ከኣ በስክዲራ ኪቃጸል እንከሎ፣ ኣብ ከረን ናብ ዚነበሩ ወዲ ማኅበሮም፣ ኣባ ኣየለ ተኸለሃይምኖት፣ መልእኽቲ ጽሒፎም፣ ብሓደ መንእሰይ ንኸረን ሰደዱዎ። ኀጺር ትሕዝቶኣ ከምዚ ዚስዕብ ኢዩ፤ "ኮኑታት ከምዚ እትርእዮዎን እትሰምዑዎን ኢዩ፡፡ ንድኅነት ሕዝቢ ዚከኣለኩም ግበሩ፡፡ ዝያዳ ከኣ ነቲ ኣብ ከረን ዘሎ ዓርከኹም ኮለኔል ዋላና ኮኑታትና ግለጽሉ….."። ኣባ ኣየለ ከኣ ብኡንብኡ ናብ ኮሎኔል ዋላና ከይዶም፣ ጸገም ኣባ ተወደብርሃን ምስ ሕዝቦምን ኵሉ ኮኑታት ሰኹናን ገለጹሉ። እቲ ኮሎኔል ከኣ፣ "እዞም እትብሉዎም ዘሎኹም ካህን ምስ ሕዝቦም ኣብታ ቤተ ክርስቲያን ፈርሔን ይኹኑ። ካብኡ ወጻኢ ግን ኀላፍነት የብለይን…." ብምባል፣ ኣብ ቤተ ክርስቲያን ንዚዕቆቡ ውሕስነት ሃቦም። ስለዚ፣ ነቲ ዕንወትን ጥፍኣትን ዝመርሐ ዝነበረ ሻምበል ከበደ፣ ብዛዕ

ባ ኮኑታት ፈርሔን ተላኢኹ ኪኸውን ዚከኣል ኢዩ። ኣባ ኣየለ ከኣ ሽዑ ንሽዑ ምስቲ ኣባ ተወልደብርሃን ዝለኣኹዎ መንእሰይ፣ እዚ ኣብ ላዕሊ ዝተገልጸ መልሲ ሰደዱሎም።
ኣባ ተወልደብርሃን ለይቲ ደወል ደዊሎም፣ ንሕዝቢ ኣኪቦም፣ ሕይወቶም ኬድኅኑ፣ ካብ ቤተ ክርስቲያን ከይርሕቁ፣ ልዕሊ ጥሪቶም ሕይወቶም ኪሠርዑ መዓዱዎም። "ሎሚ ጦር ናባና ኢዩም" ቢሎም እናሓሰቡ ከለዉ፣ ንጉሆ ብኸረን ጽዑቕ ቶኹሲ ተሰምዐ። ንኸረን ዜብል ወገን ከኣ ብትኪ ዒግ በለ። እዚ ከኣ ሠሉስ ዕለት _1 ታሕሳስ 1970_ (፳፪ ኅዳር ፲፱፻፷፫)፣ ንየና ኪድምሰሱዋ ዚወዓሉሉ ጸላም መዓልቲ ነበረት። እቶም ንፈርሔን ኪመጹ ዝተሓሰቡ ወተሃደራት ኢትዮጵያ ከኣ፣ ኪረድኡ ንየና ገጾም ስለ ዝኸዱ፣ ከይመጹ ወዓሉ። ኣባቴ ምስ ሕዝቢ ፈርሔን ብተዛማዲ ቍሩብ ረሓት ስለ ዝረኸቡ፣ ነቶም ንኸረን ዘይከዱ ውጉኣት ደቂ በስክዲራ ኪሕክሙ ወዓሉ። ንሓደ ኪሕክሙ ከለው፣ እቲ ሓደ ንኣይ ሓክሙኒ እናበለ ብቓንዛ የእዊ። በዚ ከኣ ኣባቴ ልቦም ጠፊኡዎም ወዓለ። ብመጠኑ ዝሕከም ምስ ሓከሙ ከኣ ነቶም ኣብ መስጊድ በስክዲራ ዓጽዮሞም ዝመጹ፣ ዘይተቐብሩ ምዉታን ኪቐብሩ ከዱ። ኵሎም ቀቢሮም ከኣ ንፈርሔን ተመልሱ። ኣብዚ ጽንኩር እዋን ኣባቴ ሠለስተ ለይትን ሠለስተ መዓልትን ከይደቀሱ፣ ከየዕረፉ ኣኅለፉወን።

ወተሃደራት ኢትዮጵያ፣ ብ1 ታሕሳስ 1970፣ የና ምስ ደምሰሱ፣ ልክዕ በዓል ቅዱስ ጊዮርጊስ መዓልቲ፣ ረቡዕ ዕለት 2 ታሕሳስ 1970 (፳፫ ኅዳር ፲፱፻፷፫)፣ ኣባቴ ምስ ሕዝቦም ቅዳሴ ውድእ ምሰበሉ፣ ኣብ ውሽጢ ቤተ ክርስቲያን ኮይኖም ጦር ኪጽበዩ ኣርፈዱ።[16] ጦር ከም ኣመሎም ንፈርሔን ገጾም ኪመጹ ምስ ረኣዩዎም ከኣ፣ ሕዝቢ ኣብ ውሽጢ፣ ኣባቴ ከኣ ልብሲ ክህነቶም ለቢሶም፣ ብዲያቆናት መስቀል ኣምሪሖም፣ ኣብ ኣፋፌት ቤተ ክርስቲያን ፈርሔን ኮይኖም ተጸበዩዎም። ጦር ብፊት ቤተ ክርስቲያን ደበኽ በሉ።

ሓደ ጸሊም ወተሃደር፣ ኣብ ፊት ቤተ ክርስቲያን፣ ካብ በዓል ኣባቴ 10 ሜትሮ ፍንትት ቢሉ፣ ናብኣቶም ገጹ ብሬን ተኸለ። ካልእ ወተሃደር ከኣ ንቤተ ክርስቲያን ቅልቅል ኢሉ "ውጹ" ዚብል ትእዛዝ ኣመኅላለፈ። ኣባቴ ምስ ደቂ ተባዕትዮ፣ ብሰሜናዊ ወገን፣ ደቀንስትዮ ከኣ ብደቡባዊ ወገን ቤተ ክርስቲያን ፈለልዮም ኣከቡዎም። ነባቴ ከኣ "መስቀልካ ኣውሪድካ ምስ

---

[15] ኣባቴ ምስ ሕዝቢ ብለይቲ፣ ብፋኑስ ኪቐብሩ ከለዉ፣ ጀብሃ ኮኑታት ኪዕዘቡ መጹ። ዜድልዮም ሥኢሎም ከኣ ከዱ።
[16] ደቂ ፈርሔን ዝበዝኁ ምስባቴ ኣብ ዓዶም ተረፉ። ገለ ግን ንዓዲ ዘማት (ንሓሊብመንተል፣ ቍኒዕ…) ገጾም እልይ ኢሎም ነበሩ። ኣባቴ ኮነ ሕዝቢ ብፍላይ ነቶም መንእሰያት ኪእለዩ ግድን በሉዎም። የና ኪቃጸል ከሎ፣ ከረን ዚቃጸል ዘሎ ስለ ዝመሰሎም፣ "ከረን እንተነዲዱ ደኣ ናበይ ክንእለ!" ቢሎም ኣብ ዓዶም ሰቕ ዝበሉ ብዙኃት ኢዮም። እንተኸፍኣስ ንምድሪ መንሳዕ ገጾም ኪሃድሙ ይሓስቡ ነበሩ።

ሰብካ ኮፍ በል" ዚብል ትእዛዝ ተዋህቦም። ኣብ ቀጽሪ እቲ ቤተ ክርስቲያን ከኣ ቆብዖምን ብረቶም ጥራይ ዝርአ ወተሃደራት ብኽቢ ናብቲ ተኣኪቡ ዝነበረ ሕዝቢ ገጾም፣ ኣዝጊቦም ነበሩ። ሕዝቢ ረዓደ።

ሕዝቢ ብረዓድ ተዋሒጡ እንከሎ፣ ሻምበል ከበደ በትሩ እናዋዛወዘ፣ መጺኡ "ከመይ ኀዲርኩም" ቢሉ ዘረባኡ ፈለመ። ናብ ኣባቴ እናመልከተ ከኣ "ንስኻትኩም ምሁራት ኢኻትኩም። ሓቂ ከም እትዛረቡ ከኣ ልበይ ይኣምነለይ!! ... እዚ ዓዲ ካብ ትኺን ቆንጪ (ጀብሃ) ደጎን ድዩ፧" ቢሉ ሓተተ። ኣባቴ ከኣ በምሓርኛ ጌሮም "እዚ ጊዜ ሕማቕ፣ ሰማዒ ከኣ ብዙኅ ስለ ዝኾነ፣ ኣነን ንስኻን ግልል ኢልና እንተንዛረብ ዝሓሸ ኮይኑ ይረኣየኒ..." በሉ። ኣባቴ ምስ ሕዝቢ እንታይ ኪብሉ ከም ዘለዎም ኣቐዲሞም ተማኺሮም ነይሮም ኢዮም። ኵነታት በስክዲራ ኣሰንቢዱዎም ስለ ዝነበረ፣ "ጀብሃ ርኢና" ብምባሎም፣ ጀብሃ ኬስዕ ቡሎም ንዚኽእሉ ጸገም ሸለል ኢሎም፣ ዘሳ ሓቂ ኪዛረቡ ተሰማሚዖም ነበሩ። ሻምበል ንሓሳብ ኣባቴ ተሓጒሱ ሠመሮ። ኣባቴ ልብሲ ክህነቶም ኣራጊፎም፣ ምስ ሻምበል ከበደ ተተሓሒዞም፣ ናብ ቤት ጽሕፈት ኣባቴ ኣተዉ። እቶም ዝተረፉ ወተሃደራት ንደቂ ተባዕትዮን ደቀ'ንስትዮን በበይኖም ጌሮም ምጒብዕባዕ ቀጸሉ።

ኣባቴን ሻምበልን ኪዛተዩ ናብ ቤት ጽሕፈት ምስ ኣተዉ፣ ኣባቴ «ሳዕሪ ጸናዕቲ ንሕሱም መዓ ልቲ» ከም ዚበሃል፣ ንሕሱም እዋን መሓለውታ ዓቐሮማ ዝጸንሑ ቢራን ኣብ ዝሑል ብራሾ ዝጸንሐ ማይን ምስ ቀረቡሉ፣ ብርሃጽን ድኻምን ዝተጠቕዐ ሻምበል ከበደ፣ "ኣብዚ በረኻ'ዚ ከኣ ቢራ ይርከብ!" ኢሉ እናሓሰበን እናመስገነን ተሓጒሱ ኪሰቲ ጀመረ።[17] ናብ'ቲ ቀንዲ ነገሮም ከኣ ኣተዉ። ሻምበል ኣብ'ቲ ከባቢ ጀብሃ ምህላዎምን ዘይምህላዎምን ምስ ሓተቶም፣ ኣባቴ "ኣብዚ ከባቢ ጀብሃ መሊኦም ኣለዉ። ሎሚ ኣይረኣኹዎምን። ትማሊ ግን መሊኦም ነይሮም። ስለዚ እዚ ኅቦታት ኣይትእመኑዎ፣...." በሉዎ።[18] ሻምበል ከኣ "መሣርሒ ኣሎዎምዶ፧ እንታይ ኢዩኸ ዓይነቱ፧" ቢሉ ሓተቶም። ኣባቴ "መሊኡ ኣለዎም፣ ዓይነቱ ግን ኣይፈልጦን ኢየ" ቢሎም መለሹሉ። ሻምበል "ንሕና ከምዚ ኢሉ ሓቂ ዝነግረና ኢና ንደሊ" በሎም። ብኡንብኡ ከኣ ሀሊኮፕተር መጺኣ ኣብ ቀጽሪ ቤት ጽሕፈት ቊምስና ክትዓልብ ዘምበየት። ኣብኡ ዝነበራ ሠለስተ ጋባ ኪቕረጸ ትእዛዝ ተምንሳለፈ። ኣባቴ "ኣንታ ብኽንደይ ጻዕሪ ዘዕበናየን ኢየን" ቢሎም'ኳ እንተጨደሩ፣ ሰማዒ ግን ኣይረኸቡን። ዓሊባ ዘድልያ ጌራ ከኣ ቀልጢፋ ከደት።

ቀጽሪ ቤተ ክርስቲያን ኮነ እንዳ ቆሞስ ብወተሃደራት ኣዕለቕሊቓ ነበረት። ሓደ ቀይሕ፣ ረጒድ ኣኸባሪ ሕጊ ቢሎም ዚጽውዑዎ ወተሃደር፣ "ሻለቃ ከበደ፣ እዚ ዓዲ ይቃጸል'ሞ፣ ንቕድሚት ንቐጽል" በሎ። ሻለቃ ሓንሳእ ሰቕ ድኅሪ ምባል "ብወገነይ እዚ ዓዲ'ዚ ኣይቃጸልን ኢዩ!!" በለ። ኣኸባሪ ሕጊ ተሰኪሙዎ ዝነበረ ሳንጣ ኣውርድ ኣቢሉ፣ ካብኡ ሓደ ጽሑፍ ኣውጺኡ፣ "መምርሒና ካብ 'ዓንሰባ ጀሚርኩም ክሳዕ መንሳዕ እናቃጸልኩም ኪዱ!' እንድዩ" ዚብል ቢሉ ብጽሑፍ ረትዖ። ንንሓድሕዶም ተጠማመቱ፣ ሻለቃ ከበደ ግን ሓሳቡ ኣይቀየረን።

ነቲ ተኣኪቡ ዝነበረ ሕዝቢ ከኣ "ኣዋጅ መንግሥቲ ሰሚዕኩሙዎ ኣሎኹም። እቲ ኣዋጅ "ኣንድዱ" ጥራይ ኢዩ ዚብል። ካህንኩም ዝኾነ ሕጻን'ውን ከትቀትሉ እንተኾንኩም፣ ቅድም ንኣይ ቅተሉኒ ስለ ዝበሉኒ፣ ምእንቲ እዞም ካህንን እግዚኣብሔርን ንገድፈኩም ኣሎና። ካብዚ እንተልገስኩም ግን ይሕሸኩም። ከመይ እቲ ድኅረይ ዚመጽእ ካባይ ዝኸፍአ ወይ ዝሓይሽ ኪኸውን ዚከኣል ኢዩ" በሎም። ኣባቴ ከኣ "እዛ ዓዲ፣ ዓዲ ሰላም ኢያ፣ ካብ በልኩማስ ዓዲ ሰላም ምኳና ዚገልጽ ጽሑፍ'ንዶ ግደፉልና" ኮሎኔል ዋሳና'ኳ ፈርሔን ሰላማዊት ዓዲ ምኳና ስለ ዝፈለጡ ኢዮም፣ ኣብዘላቶ ክተርፍ ዝወሰኑ፣[19] " በሉዎ። ነዛ ልመና ኣባቴ መልሲ ከይሃበላ፣ ፊስካ ነፊሑ ወተሃደራቱ ኣኪቡ፣ ብምብራቓዊ ወገን ፈርሔን ዘሎ ሩባ ኣቢሎም ኪኸዱ ተበገሱ። ኣባቴ ንሻለቃ ከፉኑዉዎ ከለዉ፣ ወተሃደራት "ኣነ እዚኣ ረኺበ" እናተበሃሃሉ፣ ንብረት ሒዞም ኪኸዱ ረኣዩዎም። "ኣንታ ሻለቃ፣ እዞም ወተሃደራት ንብረት ዓዲ ዘሚቶም ኣለዉ! እንታይ ኢዩ እዙ ሒዞሞ ዘለዉ፧" በሉዎ። ሻለቃ መልሲ ከይሃበ ምስባቴ ተፋንዩ መንገዱ ቀጸለ።

ኣባቴ "ተመስገን" እናበሉ ናብ ቤት ጽሕፈቶም እንተተመልሱስ፣ ንሶም ምስቲ ሻለቃ ኣብ ደገ ከለዉ፣ ወተሃደራት ተመኸሎዮም ኣትዮም፣ ኵሉ ንብረቶም በታቲኖም ዘድልዮም ዘሪፎም ከዱ። ፈርሔን ከኣ ሓዊ ደኣሎም ዘየቃጸሉዋ'ምበር፣ ንብረት ምርሳይስ ዝገደፉላ የብሎምን።

---

[17] ዳኅራይ መዓልቲ፣ መዓል ኣባቴ ምስ ጀብሃ ከም ገለ ኣብ ዝሰሓሓቡሉ፣ ነቲ ኣባቴ ንድኅሪት ሕዝቦም ዝፈጸሙዎ ተግባር እናጠቐሱ፣ "ንጦር ቢራ ከፊትኩም ከም እተስትዩዎም ንፈልጥ ኢና!!" እናበሉ፣ የፈራርህዎም ከም ዝነበሩ ይዝከር።
[18] ነቲ ኣብ ቀጽሪ ቤተ ክርስቲያን ተኣኪቡ ዝነበረ ሕዝቢ ፈርሔን፣ ወተሃደራት ልክዕ እዙ ነባቴ ብሻምበል ከበደ ዝቐረበሎም ሕቶ፣ "ኣብዚ ከባቢ ጀብሃ ኣሎዉዶ፧" ዚብል ቀረበሎም። ሕዝቢ ከኣ ምስባቴ ኣቐዲሞም ቃሎም ሓደ ኪኸውን ከም ዘለዎ ተሰማሚዖም ስለ ዝነበሩ፣ "እወ መሊኦም ኣሎዉ" ቢሎም መለሹ።
[19] "ብ1970 ፈርሔን ናብ ፈለጓርብ ክትግዕዝ ብመንግሥቲ ተወሲኑ ነይሩ ኢዩ። እዚ ከኣ ካብ ጽርግያ ርሑቓ ስለ እትርከብ፣ ተሰጊኣም ነበረት" ይብሉ ኣባ ተወልደብርሃን።

__ሓንጎል__፤ ወተሃደራት ንእገረ መንገዶም፣ ገለ ቀኀሸታት ፈርሒን ኣቃጸሉ። ዝገደደ ግን ንሓንጎል ዝተባህለት ዓዲ ብምልእታ ኣቃጸሉዋ። ሰብ ሓንጎል፣ ገለ ኣብ በስክዲራ ከም ዝሞቱ ርኢና፣ ገለ ከኣ ንፈርሒን... ፋሕ ፋሕ ኢሎም ጸኑሑ። ሓንጎል ካብ ፈርሒን መገዲ ኣስታት ፍርቂ ሰዓ ት ኮይና፣ ካብ ፈርሒን ብወገን ሰሜን ኣቢላ እትርከብ ኢያ። ብዕድል ኣጆርበብ ርሕቕ ስለ ዝበለት፣ ናብኡ ገጾም ከይከዱ፣ ንመንሳዕ ገጾም ብምኻድ ሮራ መንሳዕ፤ ዜን፣ ኣግዓሮ፣ ኣይባባ... እናቃጸሉን እናዘረፉን መንገዶም ቀጸሉ።

__ሳንቃ__፤ ዝተረፉ ሰብ ሳንቃ ብምኽንያት እቲ ኣብ ሞንጎ ወተሃደራት ኢትዮጵያን ጀብሃን ዝተገብረ ውግእ፣ ኩነታት ህድእ ምስ በለ፡ ኩሉ ንብረቶም ኣግዓዙ። ድኅሪ ምቅጻል በስክዲራ፡ ወተሃደራት ንዝተወሰነ እዋን ነቲ ገዛውቲ መጽለሊ ይጥቀሙሉ ነበሩ። ኣብ መወዳእታ ግን ከም ዝተቓጸለት ይፍለጥ።

ነዚ ጭካኔ ዝመልአ ፍጻሜ ዝተቓወመ ኣሎዶ፧

ብዓቢኡ እቲ ቃልሲ ንናጽነት ኤርትራ ዝግበር ዝነበረ ከም ሓደ ዝለዓለ ተቓውሞ ከም ዚሕሰብ ዜካትዕ ኣይኮነን። ብዘይካ እቲ ሽዑ ዝካየድ ዝነበረ ምንቅስቓስ ተጋድሎ ሓርነት ኤርትራ እዚ ህልቂት ምድረ ሰኾናን የናን ኪፍጸም እንከሎ፣ ገለ ዝተቓወመ ኣካል ኔሩዶ፧ ዚብል ሕቶ ምምላሽ ቀሊል ኣይኮነን። ድኅሪ ሕጂ ኪምለስን ኪጽናዕን ዘለዎ ኣርእስቲ ኢዩ። ብሓፈሻኡ ኪርአ ከሎ ግን ነዚ ፍጻሜዚ ብዜድምዕ ኣገባብ፡ ዝኾነ በዓል ሥልጣን መንግሥቲ ይኹን በዓል ሥልጣን ቤተ ክርስቲያን ዝተራእየ ኣይመስልን።

ብርግጽ ብሰንኪ እዚ ፍጻሜዚ ሕዝቢ ልቡ ቅሒሩ፣ ብልቡ ኤህ ዚብል ብዙኅ ኢዩ ነይሩ። መርኣያ ንዚኡ ሕዝቢ፣ ኣብ ህልቂት የና ንዝሞቱ መማኻዚ ዚኸውን ጣቓ ዓለባ ከም ዘወፈየ ይፍለጥ። ቃሉ ኣሰሚዑ ዓው ኢሉ ዝተዛረበስ ኔሩዶ ኢልና ንገለ ውሱናት ሰባት ሓቲትና ናይዞም ዚስዑቡ ሰባት ረኺብና ኣሎና። ብርግጽ ብዙኅ መጽናዕቲ እንተዚግበር ዝተዛረቡ ኣይምተሳእኑን ዚብል ርእይቶ ኣሎና። ንሕጂ ብቐሊሉ ክንረኽቦ ዝኸኣልና፣ ብኣፍ ዝተነግረና ሠለስተ ተቓውሞ ጥራይ ከነቕርብ፤ ናይ ኣመሪካዊ ሚስተር ሂዩ፣ ናይ ኣቡነ ኣብርሃ ፍራንሱዋን፣ ናይ ኣባ ኣጎስጢኖስ ተድላን።

1- ኣብ ከረን ዝቕመጥ ዝነበረ ኣመሪካዊ ሚስተር ሂዩ ዝተባህለ፣ ነዚ ግፍዒ የናን ሰኾናን ብሓባር ብጽኑዕ ዝተቓወመ ሰብ ኢዩ። ዓው ቢሉ ድምጹ ኣሰሚዑ ጥራይ ዘይኮነስ፡ የና ከይዱ ነቲ ህልቂት ሥኢሉ ከም ዘቃለሐን ብኃይሉ ከይዱ ሬሳ ኪቐብር ከም ዝፈተነን ይምስከረሉ፡፡ ከምዚ ስለ ዝገበረ ከኣ ብ24 ሰዓት ካብ ሃገርና ጠቕሊሉ ኪወጽእ ብመንግሥቲ ኢትዮጵያ ከም ዝተገደደ ይፍለጥ።[20]

2- ናይ ኣቡነ ኣብርሃ ፍራንሱዋን፡ በቲ እዋንቲ ጳጳስ ካቶሊካዊት ቤተ ክርስቲያን ዝነበሩ፣ ኣብ ከረን ሓፍ ዘይብል ስብከት የስሙዑ ከም ዝነበሩ ይዝከር። ካብዚ መሪር ስብከቶምን ትብዓቶምን ዝነቐለ፡ ክርስቲያን ጥራይ ዘይኮኑ፣ ኣስላም'ውን ከይተረፈ፡ "እቶም ጎጺር፣ ጸሊም ሰብኣይ ኪዛረቡ ኢዮም እሞ ንኺድ ንስማዕ..." እናበሉ ዝመጹ ከም ዝነበሩ ይዝንቶ። ኣቡነ ኣብርሃ፡ "ቆልዓ ሰበይቲ ቀቲልካ ኣብ ከተማ ምፍካር፣ እግዚኣብሔር ዘይፈትዎ ተግባር ኢዩ! ንጹሕ ሰብ ኪቐትል ጎላፍነት ዘለዎ የሎን።..." እናበሉ ነቲ ዚፍጸም ዝነበረ ግፍዒ ይቃወሙዎ ከም ዝነበሩ ዓበይቲ ዓ ዲ ከተማ ከረን ይምስክሩ።

3- ካፑቺናዊ ፈላሲ ኣባ ኣጎስጢኖስ ተድላ፣ ነዚ ዝተፈጸመ ግፍዒ፡ ብዓይኒ ፖሊቲካ ዘይኮነስ ብዓ ይኒ መሰል ወድ ሰብ ብምጥማት፣ ኣዝዮም ከም ዚኀዝዩ፡ ኃዚኖም ከኣ ናብቶም በቲ እዋንቲ ኣብ ኤርትራ ዝለዓለ ሥልጣን ዝነበሮም ኣስራተ ካሳ ከም ዜቕረቡ ይንገር። ኣባ ኣጎስጢኖስ ናብቲ ሽዑ "ጠቅላይ ግዛት" ተባሂሉ ዚጽዋዕ ዝነበረ ቤት ጽሕፈት ኣሥራተ ካሣ ከይዶም፣ ኣብቲ ፊት ቤት ዕዮ ናይዞም በዓል ሥልጣን ኮይኖም፣ "ኣቤት፣ ኣቤት..." እናበሉ ዓው ኢሎም ኪጭድሩ ጀመሩ። ኣሥራተ ካሳ ብመስኮት ቅልቅል ኢሎም ተዓዚብዎም እሞ ደወል ጭር ኣቢሎም ተላኣኣኺኦም ጸዊዮም ኩነታቱ ኪጸሪ ኣዘዝዎ፤ ልኡኽ ኣጣይቑ "ሓደ ምሳኹም ኪራኸቡ ዝደለዩ ፈላሲ ኢዮም" በሎም። ኣሥራተ ካሣ ነባቴ ኪኣትዉ ፈቐዱሎም።

ኣባ ኣጎስጢኖስ ምስ ኣሥራተ ካሣ ምስ ተራኸቡ ከምዚ ቢሎም ተዛረቡ፤ "ክቡር ጐይታና፣ እዚ ኣብ ግዝኣትኩም ዝፍጸም ዘሎ ህልቂት ትሰምዑዎዶ ኣሎኹም፧ ሕዝብኹም ኪድምሰስ፡ ኪጭፍለቕ ኣይትቐብሩን ዲኹም፧ ከመይ ተረኽበ ኣይትብሉን ዲኹም፧" ምስበሉ ኣሥራተ ካሣ ግር ዝበሎም መሲሎም ኪረኣዩ ደለዩ። ኣባቴ ቀጺሎም "ዘይተረድኣኩም ኣይመስለንን!! ግን ደጎን ከረድኣኩም፤ ብመን ተደምሲሱ ትብሉ ትኾኑ! እታ ጨካን ኣደ፣ ኢትዮጵያ፣ ንደቃ ትድምስስ፡ ኣብ ምድሪ ተስታርር ኣላ።... ንሕና ንቐብሪ

* እዚ ተቓውሞ ናይ ሚስተር ሂዩ ኣባ መስቀል ኣፎብን (ማ.ካፑቺን)፣ ኣቶ ግርማይ ጋብርን (በዓል ቀኀኒዕ) ዝነገሩና ኢዩ።

ነቒልና ኣሎና። ዝግድስኩም እንተኾይኑ ሃየ ቕበሩ ስዓቡና።...” ኢሎሞም ጸው ኢሎም ወጹ። ኣሥራተ ካሣ ቤት ዕዮኦም ገዲፎም ብነድሪ ኪወጹ ዝረኣዩ ገለ ፈተውቶም፣ ነባቴ ክይቀትሉዎም ብምስጋእ፣ ነዛ ነገር ብኸመይ ከም ዘድቅሉዋ ኪበላሓቱ ጀመሩ። ሓሲቦም ከኣ ዓርኪ ኣባ ኣንስጢኖስን፣ ኣበ ነፍሲ ኣሥራተ ካሣን ዝኾኑ፣ ሊቀ መዘምራን ሞገስ ዑቕባጊዮርጊስ ኬደቅስዋ ክምዚኽእሉ ተረዲኦም፣ ናብኦም ከዱ። ሊቀ መዘምራን ናብ ኣሥራተ ካሣ ከይደንጎዩ ከይዶም፣ ልቦም ዝልቦም፣ ኣባ ኣንስጢኖስ እግዚኣብሔር ዝጸልኣሎም ስሕው ዝበሉ ፈላሲ ኣምሲሎም ብምቕራብ ካብ ቁጠዓ እዞም በዓል ሥልጣን ኣናገፍዎም።[22]

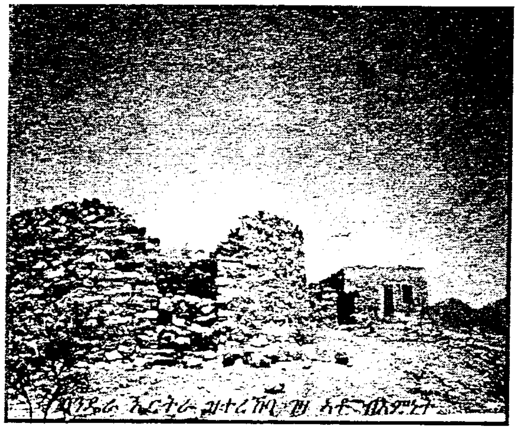

መዛዘሚ

እዚ መሪር ግፍዒ ኣብ ጽሑፍ ክነስፍሮ ዝደለና፣ ነቲ ዝተፈጸመ ህልቂት እናዘከርና፣ ቂምን ጽልእን ክነውርስ፣ ኪሓዊ ዝጀመረ በሰላ ዳግማይ ንምቕሳል ዘይኮነስ፣ ንጹሕ ሰብ ኪግፋዕ ከም ዘይብሉ! ውግእ ኪድገም ዘይብሉ! ጽዩፍ ነገር ምኺኑ ተኣሚኑሉስ፣ ኣብዚ ሣልሳይ ሽሕ ዝፍልመሉ ዘሎ ሓዲስ መዋዕል፣ ሰባት ካብቲ ኣብ ሰኩና ዝተፈጸመ ኣሰቃቒ ኩነታት ኪመሃሩ ከም ዚኽእሉ ብምእማን ኢዩ። ንፖለቲካዊ ዕላማኻ ክትብል፣ ደይ መደይ ኢልካ ንጹሓት ሰባት ምቕታል፣ ውዒሉ ሓዲሩ ደሞም ከም ዝልከመካ ንምዝኽኻር ኢዩ።

ዞባ ሰኩና ብጊዜ ንጉሥ ኃይለሥላሴ ይኹን ብጊዜ ደርጊ፣ ዝያዳ ካልእ ሕዝቢ፣ ርኡይ ዝኾነ ግፍዒ ካብ ዝወረዶም ዞባታት፣ እቲ ብቐዳምነት ዚሥራዕ ኢዩ። ኣብ 1970 ሕዝቢ ሰኩና፣ ከም ክበሮ ቤተ ክርስቲያን ብኸልተ ወገን (ብመንግሥቲ ኢትዮጵያን ብተጋድሎ ሓርነት ኤርትራን) በብተርታ ዝጽፋዕ ዝነበረ ሕዝቢ ምኺኑ ካብዚ ዝረኣናዮ ታሪኽ ንርዳእ። በቲ ኣብ ኣምላኽ ዘለዎ ሓያል እምነት ተደጊፉ፣ “ከም ወርቂ ብሓዊ” ዝተፈተነ እዩ፣ ብተደጋጋሚ ንዝወረዶ ጸገም ሥዒሩ ዝወጸ፣ ዘይሕለል ሕዝቢ ኢዩ።
ኣብ 1988 እውን ብዙኅ ግፍዕን ምክልባትን ኣጋጢሙዎ ከም ዝነበረ ዝርሳዕ ኣይኮነን። ብፍላይ ግን ክይጠቐስናዮም ክንሓልፍ ዘይንደሊ ክልተ ሰማዕታት ኣቦታት ሰብ ፈለዳርብ ኣለዉ፣ ***ኣቶ ዛይድ ሓጐስን ኣቶ ሓጂ ኣርበድን*** ዝተባህሉ፣ ሥርዓተ ኣምልኾኦም ኪፍጽሙ፣ መቑጸርያ ኪደግሙ ኣጋ ምሸት ደወል ቤተ ክርስቲያን ስለ ዝደወሉ፣ ወተሃደራት ኢትዮጵያ “ንሻዕብያ ብደወል ጌርኩም ምልክት ሂብኩሙዎም” ብምባል፣ ምሉእ መዓልቲ ኣብ ፀሓይ ሰጢሖሞም ወዓሉ። ምሸት ምስ ኮነ ንሾሎ ኣካላቶም ብበሊሕ ካራ እናጨንድሑ ብዘሰቅቕ ኣገባብ ከም ዝተቐትሉ ዝርሳዕ ኣይኮነን። እዚ ታሪኽ እዚ'ውን ብመዓልቲ ኪጸሓፍ ተሰፋ ኣሎና።

ሕጂ ኣብዚ እዋንዚ፣ ሕዝቢ ሰኩና፣ ፀሓዩ በሪቑሉ፣ ብሩህ ተስፋ ተቐኒቱ፣ ብጽፍሩ ዓዱ ኪሃንጽ ዚጋደል ዘሎ ሕዝቢ ኢዩ። ፍረ እምነቱን ቃልሱን ከኣ ብቤተ ክርስቲያንን ብመንግሥትን ኣቓልቦ ረኺቡ ብነፍስን ብሥጋን ዚምዕብል ዘሎ ሕዝቢ ኢዩ ክንብል ንደፍር።

ድኅሪ ናጽነት፣ እቲ ኣብ ሰኩና ዝተመርጸ መቓብር ሓርበኛትት፣ ከምቲ ናይ ከረን ኣብ ዖና ዝኾነ፣ ናይ ሰኩና እውን ኣብ በስክዲራ ኮይኑ እንተዝኸውን ክንደይ ምጸበቐን፣ ነዞም ንጹሓት ሰባት'ውን ከይተረፈ ሓወልቲ ምኾኖም። ደቂ ዓዲ ከም ዝበሉና፣ ጥቓ ጽርግያ ኪኸውን ብዚብል፣ ካብ በስክዲራ ወጻኢ ኣብ ዝኾነ በረኻ ምግባሩ ኣይግድን። “መቓብር ሓርበኛታት” ኣብ ውሽጢ እቲ ዜሕዝን ታሪኽ ዝተፈጸመሉ በሲክዲራ እንተዝኸውን ክንደይ መምሓረ!! ሕጂ'ውን ናብኡ እንተዝምለስ ዚብል ሓሳብ ከነቕርብ ኣገዳሲ ኮይኑ ይረኣየና።

ኣባ ተወልደብርሃን ገብረመድኅንን
ኣባ ዘርኣያዕቆብ ዑቕባሚካኤልን
ማኅበር ካፑቺን

[22] እዚ ተቓውሞ ኣባ ኣንስጢኖስ ተድላ ዝነገሩና፣ ኣባ ወልደኢየሱስ እማን (ማ. ካፑቺኒ) ኢዮም።

ትምጻእ መንግሥትከ

ብተመሃርቲ ማኅበር ንኡሳን ኣኅዋት ካፑቺን
ዚኅተም መንፈቃዊ መጽሔት
ገጀረት-አሥመራ

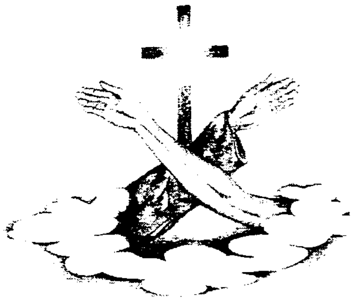

ADVENIAT REGNUM TUUM

A Six-monthly Review
published by
The Capuchin Students
P. O. Box 1185, ☎ 120472
Asmara (Gaggiret) Eritrea

መበል ፵፬ ዓመት
ቍ.፸፫ ፩ይ መንፈቕ ፲፱፻፺፫
ቍ.፸፬ ፪ይ መንፈቕ ፲፱፻፺፫

44th year
N0 73 1st Semester 2000
N0 74 2nd Semester 2001

ኃላፊ መጽሔት

ኣባ ተኽሎም ብርሃነ

መራሒት መጽሔት

ኃው ዮሴፍ ዑቕባጊዮርጊስ
ኃው ወርቁ ተፈራ
ኃው ዘኬዎስ ተኽለማርያም
ኃው ሃብተማርያም ኣብርሃ
ኃው ርስቶም ኣሚነ

EDITOR IN CHIEF

Abba Teklom Berhane

EDITORIAL BOARD

Br. Yosief Ukbaghiorghis
Br. Werku Tefera
Br. Zekewos Teklemariam
Br. Habtemariam Abrha
Br. Restom Amine

Layout and Typesetting
by
ADVENIAT REGNUM TUUM

Pro Manu scripto
De Superiorum Licentia

ቤት ማኅተም ፍራንቸስካና ኣሥመራ
Printed by Francencana P.P.
Asmara August 2001